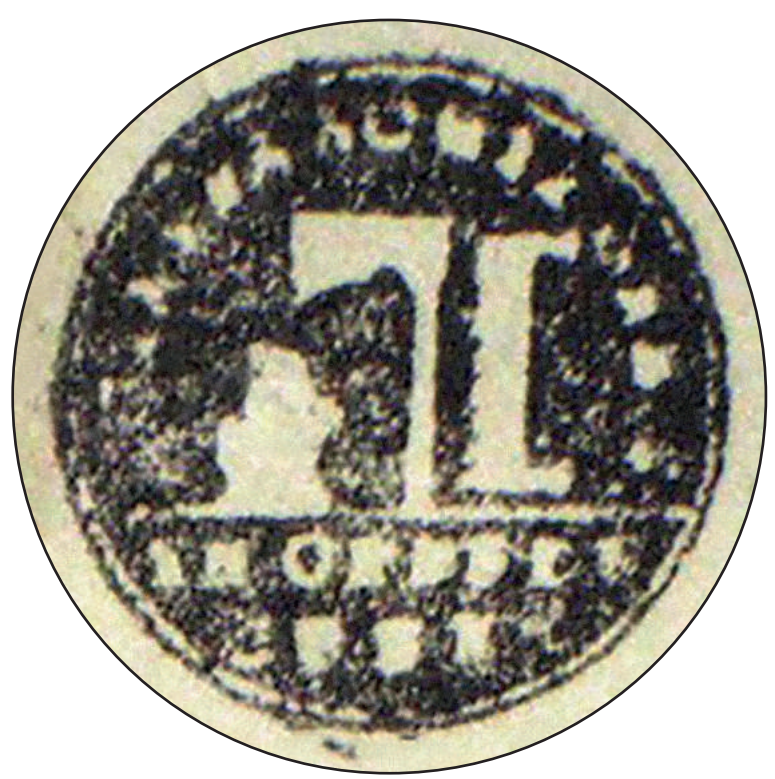

WÓJTOWA WIEŚ I SZCZEPANOWICE

WSPÓLNA PAMIĘĆ – NASZE ARCHIWUM

Pieczęć gminna Szczepanowic z 1833 r. z wizerunkiem narzędzi wykorzystywanych przy pracach leśnych: pily i siekiery

[Starczewska-Wojnar A., *Odcisnięta pamięć wspólnoty. Prawne i komunikatywne funkcje pieczęci gmin wiejskich na przykładzie zachodnich powiatów rejencji opolskiej w latach 1816-1933*, Opole 2020, s. 429]

Pieczęć gminna Szczepanowic z 1924 r. z ozdobnym monogramem

[Starczewska-Wojnar A., *Odcisnięta pamięć wspólnoty. Prawne i komunikatywne funkcje pieczęci gmin wiejskich na przykładzie zachodnich powiatów rejencji opolskiej w latach 1816-1933*, Opole 2020, s. 430]

Pieczęć gminna Wójtowej Wsi z 1934 r. z wizerunkiem skrzyżowanych grabi i motyki

[Starczewska-Wojnar A., *Odcisnięta pamięć wspólnoty. Prawne i komunikatywne funkcje pieczęci gmin wiejskich na przykładzie zachodnich powiatów rejencji opolskiej w latach 1816-1933*, Opole 2020, s. 432]

Zapraszamy do podróży śladami historii dwóch dzielnic Opola - Wójtowej Wsi i Szczepanowic. Granice obu wsi, a następnie dzielnic miasta zmieniały się z biegiem lat, o czym świadczą materiały archiwalne dotyczące dwóch najważniejszych na tym obszarze budynków: kościoła św. Józefa i Zakładu Opiekuńczego - Leczniczego, położonych dziś w dzielnicy Szczepanowice, a niegdyś (według akt) - w Wójtowej Wsi.

Przygotowała: Małgorzata Blach-Margos
Projekt graficzny: Andrzej Sznejweis

Mapa komunikacyjna Opola z 1882 r. wraz z zaznaczonymi miejscowościami Wójtowa Wieś i Szczepanowice

[Archiwum Państwowe w Opolu, sygn. 45/22/0/65/4944]

WÓJTOWA WIEŚ – HISTORIA MIEJSCOWOŚCI

Wójtowa Wieś wchodzi obecnie w skład dzielnicy Szczepanowice -Wójtowa Wieś. Lokowanie miejscowości nastąpiło już przed 1308 r. Historyk Alfred Zimmermann podaje, że w 1784 r. należała ona do Obwodu Opolskiego, nosiła nazwy „Foigtsdorf, Woitowis i Vogtsdorf”, a zamieszkiwało ją 21 rolników, 5 ogrodników, 9 chałupników i 299 mieszkańców.

W alfabetyczno-statystycznym spisie miejscowości Johanna Georga Knie z 1830 r. miejscowość występuje pod nazwami „Vogtsdorf, Woytowa Wieś”. Wiadomo również, że w 1471 r. zapisywano jej nazwę jako „Voytsdorff”, a od 1532 r. „Foytschdorff”. Na jej terenie znajdowała się szkoła katolicka, kuźnia i zakład szewski, a w 1929 r. utworzono Ochotniczą Straż Pożarną. Jak wspomina Szymon Koszyk (1891-1972), na mieszkańców Wójtowej Wsi mówio-

no dawniej „ogórkourze”, gdyż mieszkało tu wielu ogrodników.

Wójtowa Wieś podlegała pod parafię katolicką i ewangelicką w Opolu. Co więcej, nazwa Vogtsdorf - Wójtowa Wieś związana jest z faktem, że miejscowość była zobowiązana do utrzymywania wójta (niem. Vogt).

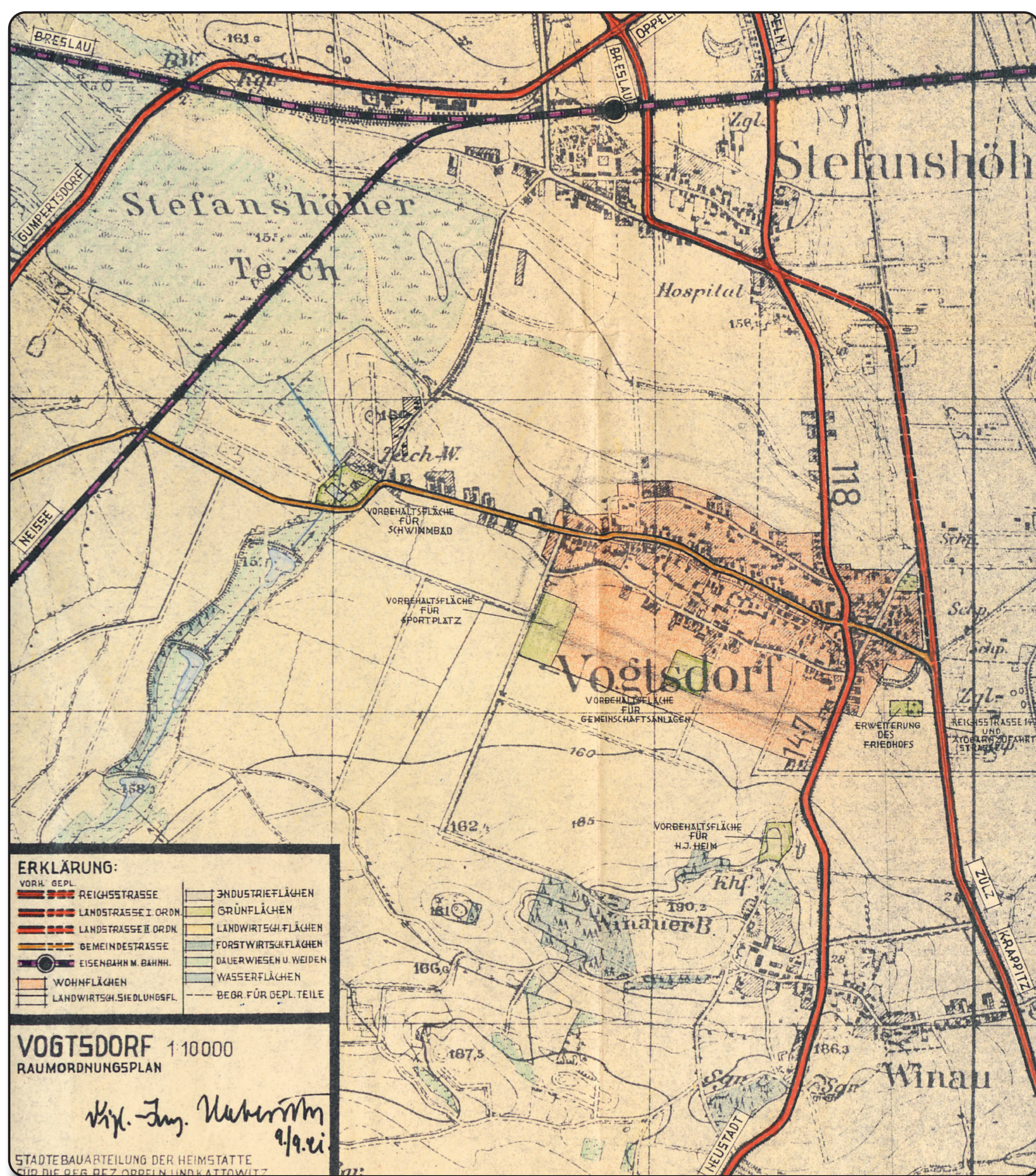
Wójtowa Wieś od niepamiętnych czasów związana była z Opolem, co poświadcza m.in. pismo z Nadprezydium w Opolu z dn. 25.02.1942 r. w sprawie planu zagospodarowania przestrzennego Wójtowej Wsi. W tej nocie podkreślono, że gmina Wójtowa Wieś zabudową połączyła się z terenem miasta Opola i najprawdopodobniej zostanie do niego włączona.

Z biegiem lat pojawiły się informacje, że w granicach miasta Opola mają się znaleźć Groszowice, Czarnowasy, Szczepanowice, Nowa Wieś Królewska, Kolonia Gostawicka, Krzanowice, Wróblin, Pótwieś, Wójtowa Wieś oraz Winów. Jednak do przyłączenia doszło dopiero w 1975 r.

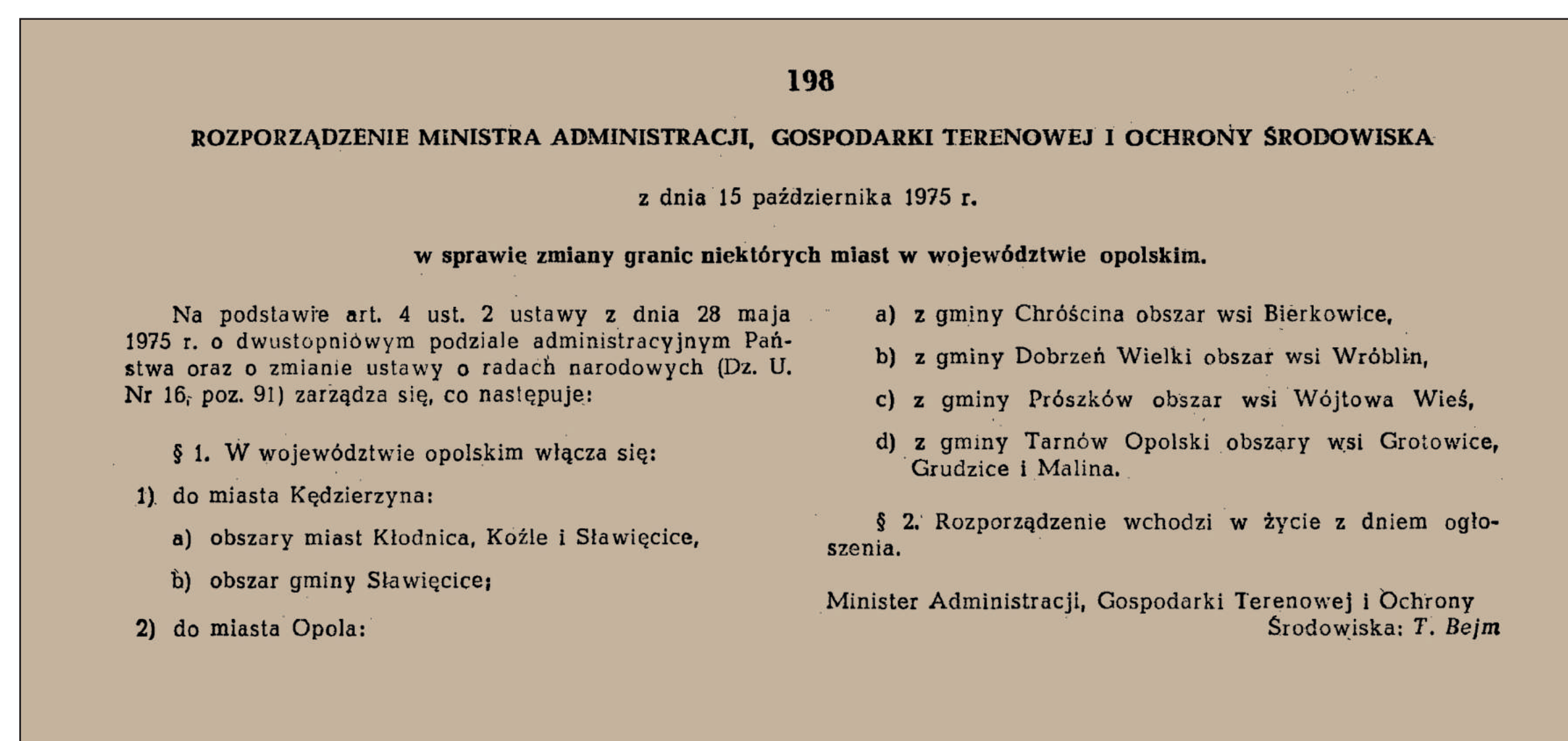
Wójtowa Wieś położona jest w pobliżu koryta Odry i przepływa przez nią rzeka Olszanka. To poniekąd korzystne położenie okazało się zgubne w 1997 r. - powódź tysiąclecia dotkliwie doświadczyła mieszkańców dzielnicy.

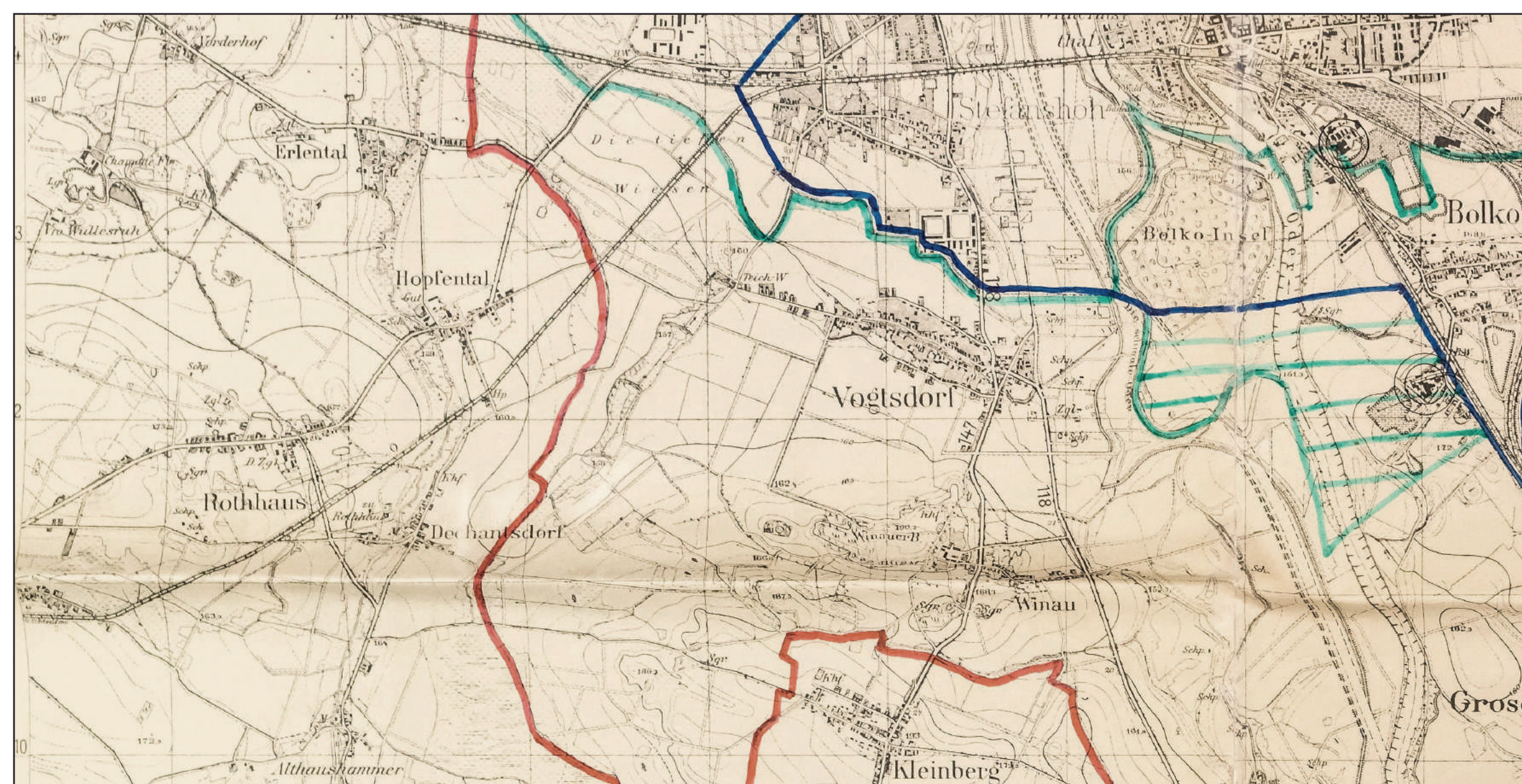
Ul. Krapkowicka w czasie powodzi w 1997 r.
[Ze zbiorów prywatnych M. Blach-Margos]

Plan zagospodarowania przestrzennego Wójtowej Wsi z lat 1938-1942
[Archiwum Państwowe w Opolu, sygn. 45/1191/0/2/5740]

Rozporządzenie Ministra Administracji, Gospodarki Terenowej i Ochrony Środowiska z 15 października 1975 r. w sprawie przyłączenia Wójtowej Wsi do Opola
[<http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19750350197>, dostęp: 08.06.2021 r.]

Opole i okolice, mapa topograficzna z granicami gmin z XX w.
[Archiwum Państwowe w Opolu, sygn. 45/22/0/65/4956]

SZKOŁA PODSTAWOWA W WÓJTOWEJ WSI

Publiczna Szkoła Podstawowa nr 28 może pochwalić się bogatą historią. Pierwsze informacje o szkole katolickiej w Wójtowej Wsi sięgają ponoć aż 1811 r.

W starym budynku szkolnym była tylko jedna izba lekcyjna, w której musiały pomieścić się zarówno dzieci z Wójtowej Wsi, jak i ze Szczepanowic. Z biegiem lat placówka była rozbudowywana, m.in. została powiększona o kolejne sale lekcyjne i mieszkania dla nauczycieli.

W raporcie z dnia 12.01.1903 r. odnotowano, że wskazana byłaby naprawa dachu i zamontowanie rynien, ze względu na mieszkanie trzeciego nauczyciela, które mieściło się na poddaszu. W budynku szkolnym znajdowały się wówczas trzy klasy - na wschodniej ścianie klasy nr III, przy oknach, stał piec kaflowy. Jego ciepło chroniło dzieci przed przeciągiem, ale nie ogrzewało wystarczająco pomieszczenia. Co ciekawe, klasy były wówczas sprzątane przez uczniów.

Liczba uczniów stale rosta i zgodnie z danymi pozyskanymi z Urzędu Stanu Cywilnego w Opolu do szkoły w 1911 r. miało ich uczęszczać 264, zaś w 1915 r. już 309. Nauka powinna więc odbywać się w 5 salach lekcyjnych, dlatego konieczna okazała się rozbudowa szkoły. Z tego powodu przedstawiciele gminy Wójtowa Wieś podjęli decyzję o budowie nowego budynku szkolnego z 2 klasami i 2 mieszkaniami dla nauczycieli.

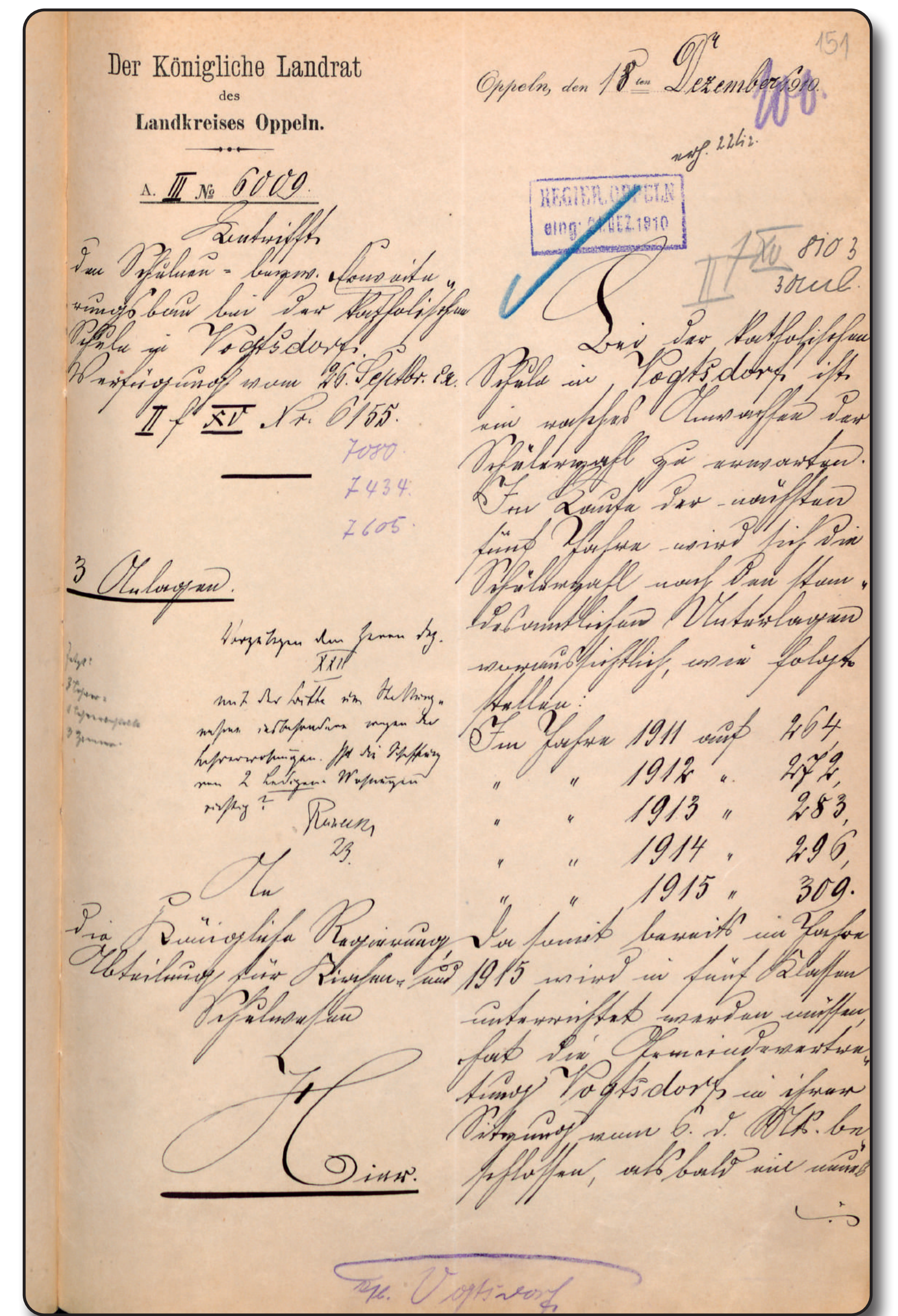
Z pisma z dnia 09.04.1923 r. wynika, że do szkoły w Wójtowej Wsi uczęszczało wówczas 286 uczniów, których uczyło tylko 4 nauczycieli. Ponieważ na jednego nauczyciela powinno przypadać 60 uczniów, wnioskowano o zatrudnienie kolejnego nauczycie-

la, na co nie chciał się zgodzić Wydział Powiatowy w Opolu (niem. Kreisauausschuss Oppeln).

W czasie II wojny światowej 2 budynki szkolne zostały zniszczone, więc w 1947 r. wnioskowano do Kuratorium Okręgu Szkolnego o udzielenie pomocy pieniężnej w celu przeprowadzenia remontu. We wspomnianym wniosku z 27.05.1947 r. zaznaczono, że do szkoły powszechnej w Wójtowej Wsi uczęszczało wówczas 265 uczniów, a w następnym roku przewidziano dopytyw kolejnych 60. W piśmie z dnia 13.11.1947 r. do Wojewody Śląsko-Dąbrowskiego oświadczono, że w Wójtowej Wsi są dwa budynki szkolne - jeden z trzema salami i drugi z dwoma salami oraz dwoma mieszkaniami dla nauczycieli. Ten pierwszy poniósł podczas wojny mniejsze szkody i został częściowo wyremontowany, ten drugi zaś został w znacznym stopniu zniszczony i z powodu braku środków finansowych gmina nie była w stanie przeprowadzić chociażby częściowego remontu.

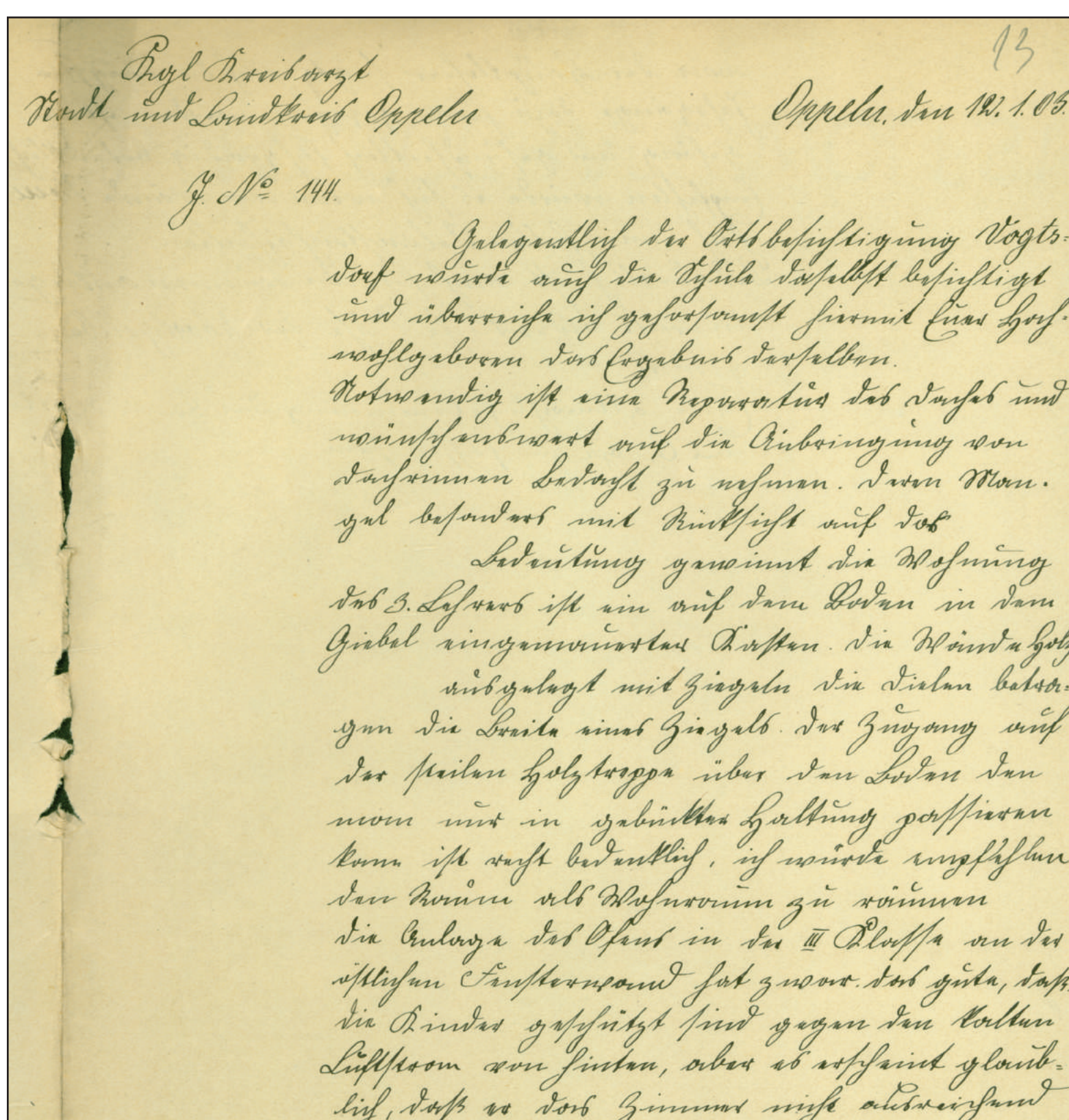
W lipcu 1997 roku dwa budynki szkolne zostały ponownie zniszczone - tym razem w wyniku powodzi. Z tego też powodu zajęcia lekcyjne odbywały się przez niemal dwa miesiące w pomieszczeniach katechetycznych przy kościele pw. św. Ducha w Winowic. W tym samym roku miało miejsce uroczyste odświeżenie tablicy upamiętniającej powódź i remont. Ponadto został powołany Społeczny Komitet Budowy Sali Gimnastycznej, którego zadaniem było pozyskanie środków na budowę sali gimnastycznej (w zimie zajęcia gimnastyczne odbywały się na szkolnym korytarzu). Uroczyste otwarcie sali gimnastycznej odbyło się 10.01.2003 r.

Na mocy uchwały Rady Miasta Opola z dnia 26.06.2003 r. utworzono Zespół Szkolno-Przedszkolny nr 1 w Opolu z siedzibą przy ul. Wysomirskiego 6, który potoczył niegdyś dwie odrębne placówki: Publiczną Szkołę Podstawową nr 28 i Przedszkole Publiczne nr 36.

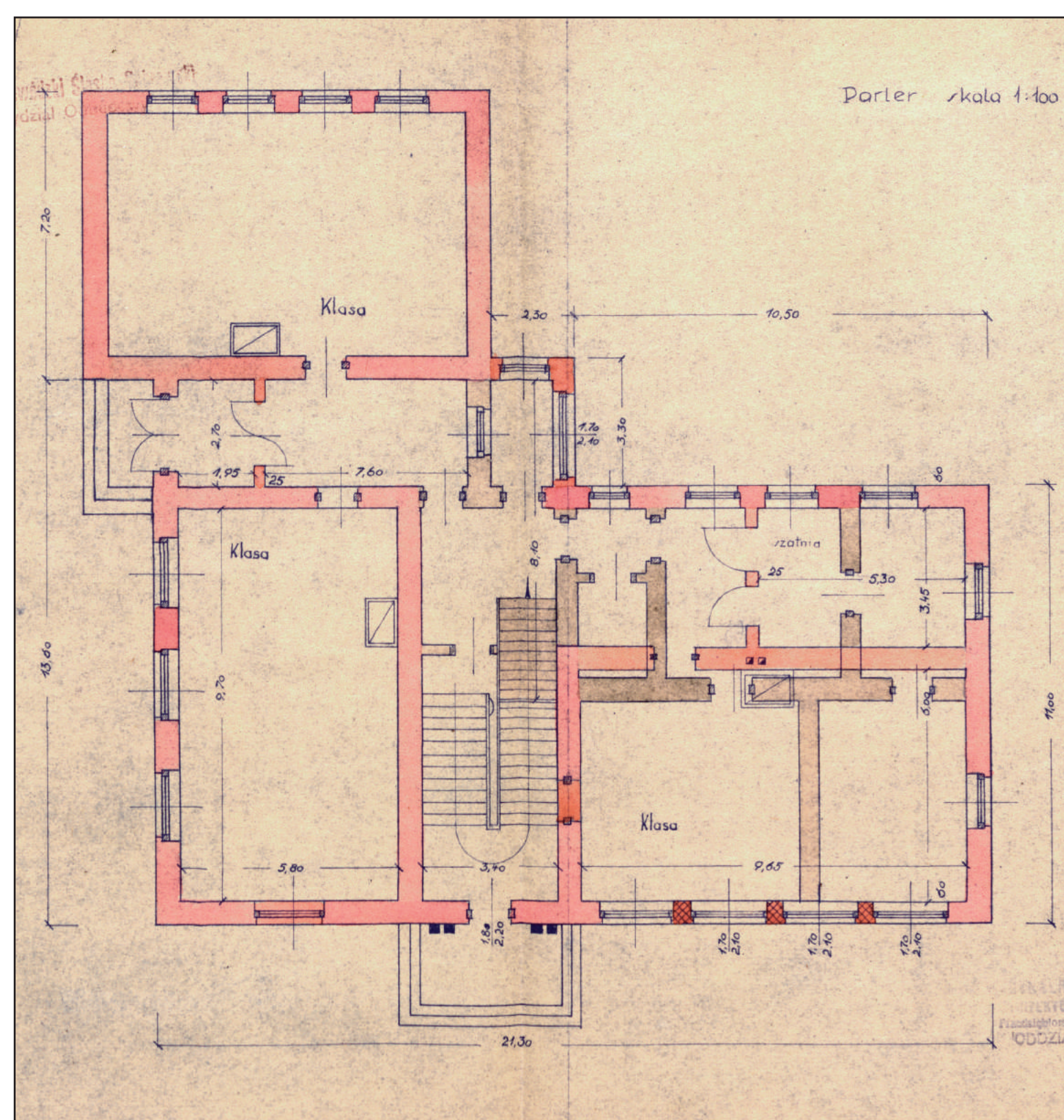
Pismo z dnia 18 grudnia 1910 r. w sprawie konieczności rozbudowy szkoły w Wójtowej Wsi

[Archiwum Państwowe w Opolu, sygn. 45/1191/0/3/3785]

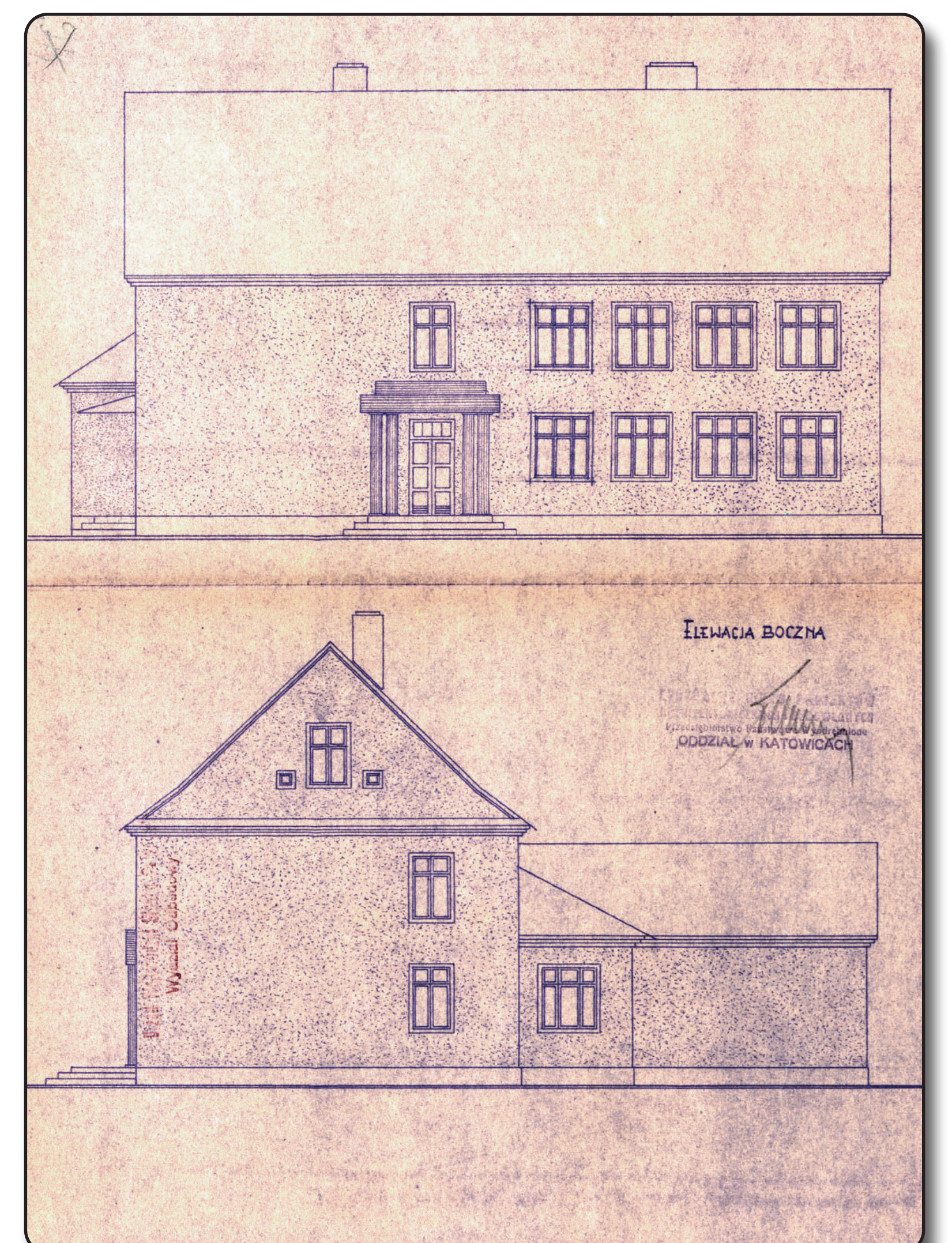
Sprawozdanie z kontroli szkoły w Wójtowej Wsi z 1903 r.

[Archiwum Państwowe w Opolu, sygn. 45/52/0/-/318]

Projekt przebudowy budynku Szkoły nr 2 w Wójtowej Wsi - parter z 1947 r.

[Archiwum Państwowe w Opolu, sygn. 45/178/0/41/696]

Projekt przebudowy budynku Szkoły nr 2 w Wójtowej Wsi - elewacja boczna

[Archiwum Państwowe w Opolu, sygn. 45/178/0/41/696]

OSOBISTOŚCI WÓJTOWEJ WSI

Do rozwoju życia narodowego polskiej ludności rodzimej w Wójtowej Wsi i Opolu przyczynili się w dużej mierze bracia Józef i Wojciech Poliwodowie.

Józef Poliwoda urodził się 16 marca 1902 r. w Wójtowej Wsi. Rok później, 13 kwietnia 1903 r. urodził się jego brat Józef.

Ich rodzice, Franciszek Poliwoda i Franciszka z domu Langosz zarabiali na utrzymanie prowadząc w Wójtowej Wsi dziewięciohektarowe gospodarstwo rolne. Rodzina posiadała murowany parterowy dom mieszkalny i domek wycieczny. Inwentarz stanowiły 2 konie, 4 krowy i inne zwierzęta. Jak pisze Wojciech Poliwoda w swoich wspomnieniach, tego „[d]obytku strzegł pies łańcuchowy Bolik”.

Bracia ukończyli szkołę ludową w Wójtowej Wsi i ze względu na trudną sytuację finansową 12-osobowej rodziny nie kontynuowali nauki, pomagając ojcu w gospodarstwie.

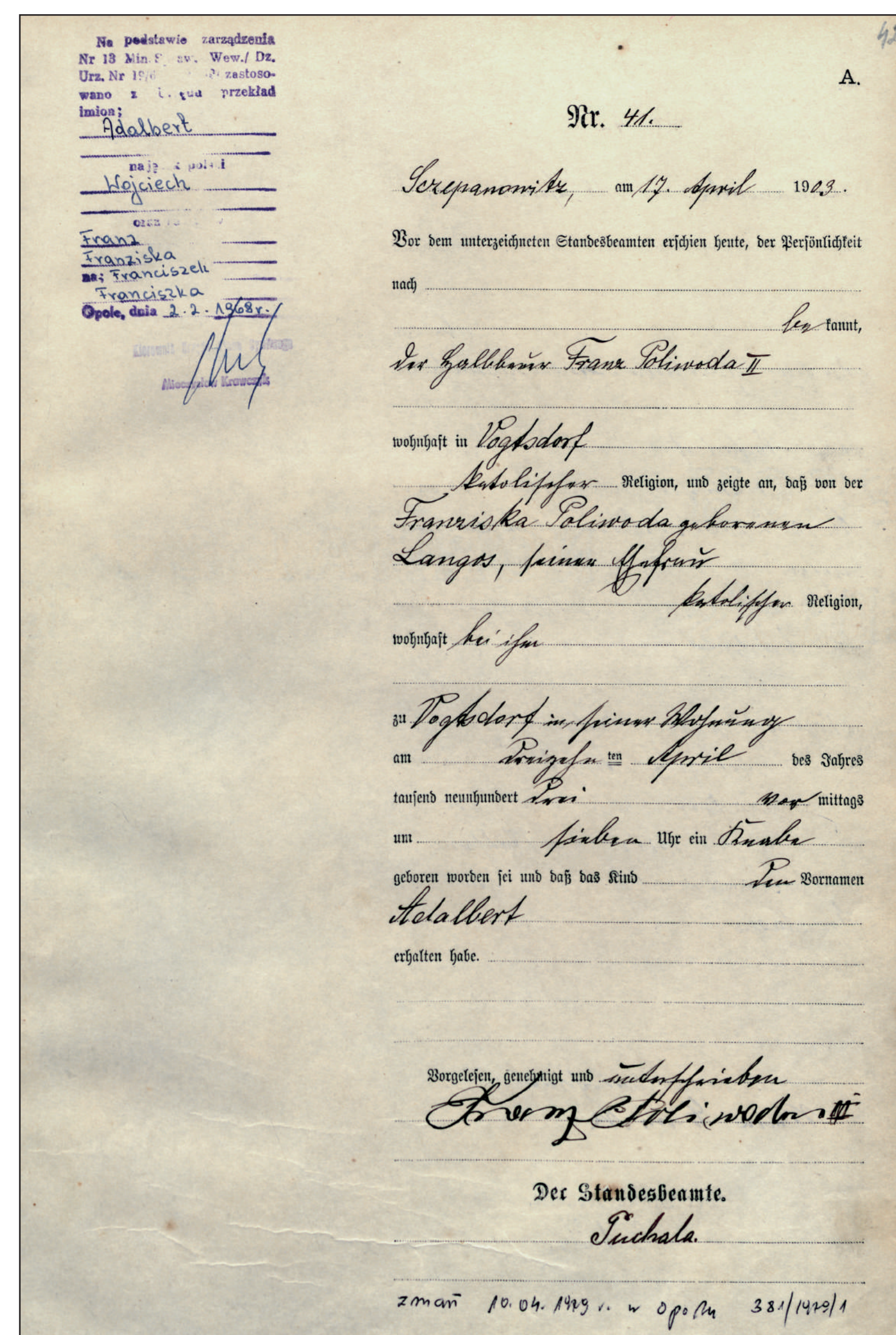
W wolnym czasie Józef i Wojciech uczestniczyli aktywnie w działalności polskich organizacji młodzieżowych i niepodległościowych. Brali także udział w III powstaniu śląskim.

Dzięki starszemu koledze Wojciech uzyskał pracę jako pomoc biurowa w Polskim Konsulacie Generalnym w Opolu, który mieścił się dawniej przy ul. Mikołowskiej 36a (obecnie ul. Książąt Opolskich - budynek Banku Rolników). Józef zaś podjął po powstaniu pracę jako górnik w kopalni Mysłowice.

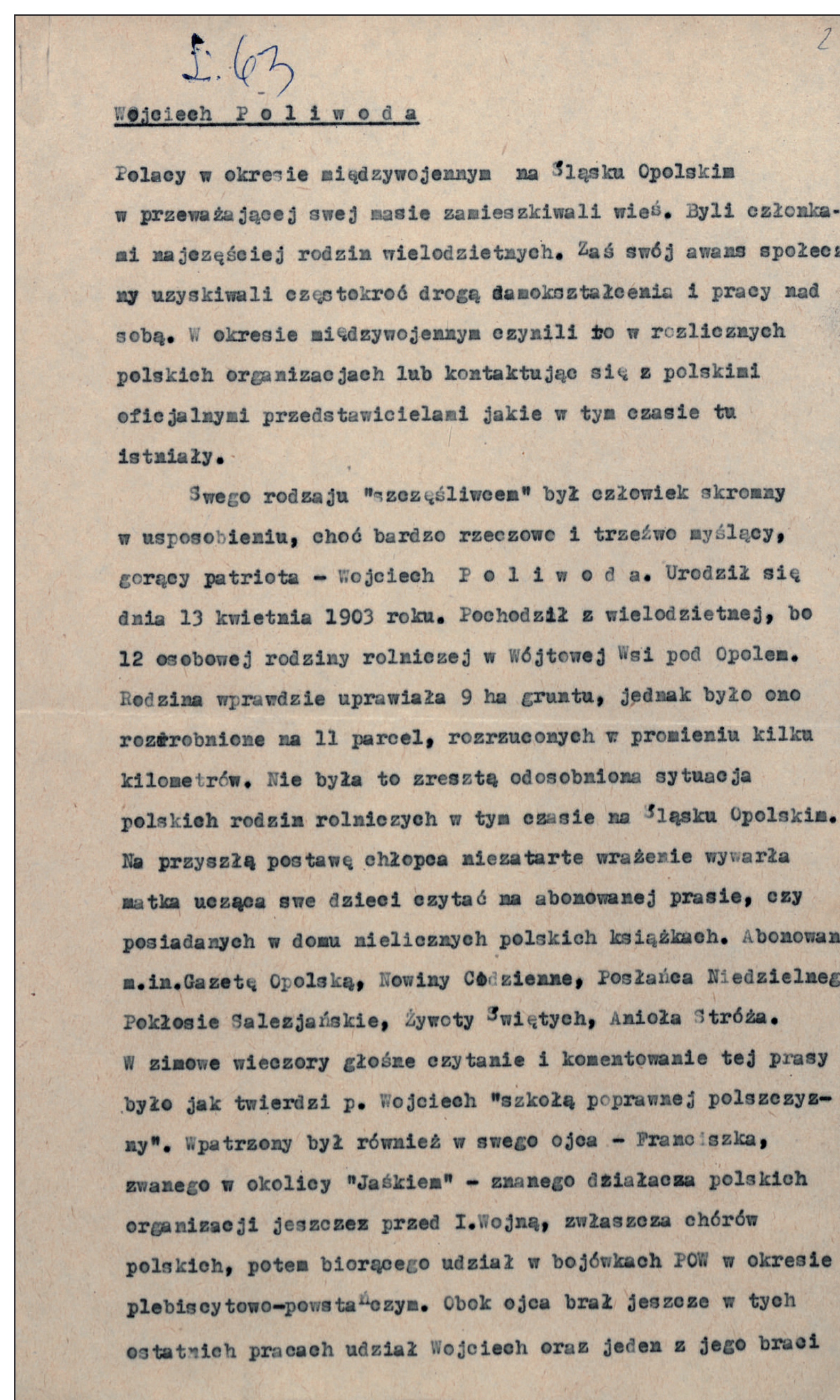
W 1922 r. bracia rozpoczęli pracę w polskim konsulacie w Bytomiu. Wojciech ożenił się z Heleną Demarczyk (1929 r.), a jego brat Józef z Jadwigą Demarczyk.

Wybuch wojny w 1939 r. rozdzielił braci. Józef był w czasie wojny pracownikiem polskiego konsulatu w Budapeszcie, a za aktywność w ruchu oporu na Węgrzech został osadzony w obozie Tulln pod Wiedniem. Wojciech chwilę przed wybuchem wojny wywiózł rodzinę do swojego szwagra - artysty Leonarda Demarczyka - do Krakowa, zaś sam został powołany do MSZ w Warszawie. Okupację spędził w Krakowie.

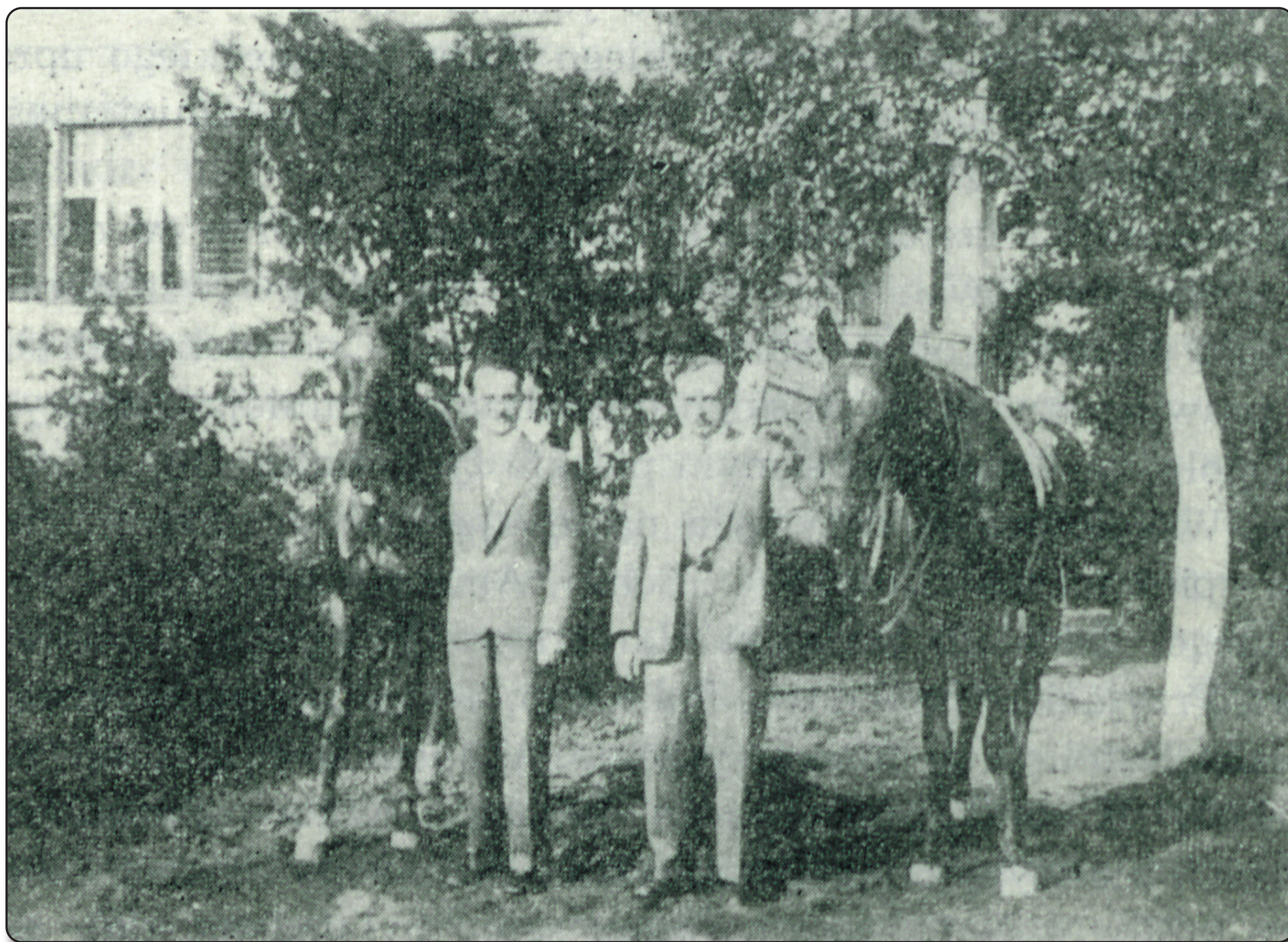
Po wojnie bracia wrócili do Opola. Józef skoncentrował się na pracy w obszarze rolnictwa. Pracował m.in. jako kierownik skupu zbóż w Białej Prudnickiej, w Gminnej Spółdzielni Samopomoc Chłopska w Ozimku, Komprachcicach i Prószkowie oraz Centrali Nasiennej w Opolu. Natomiast Wojciech włączył się do odbudowy polskiego życia w mieście, pracował jako księgowy i angażował się społecznie w Związku Bojowników o Wolność i Demokrację oraz w klubie przy Ośrodku Stowarzyszenia PAX.

Akt urodzenia na nazwisko Poliwoda Adalbert
[Archiwum Państwowe w Opolu, sygn. 45/1026/0/2.1/30]

Wspomnienia o Wojciechu Poliwodzie z 1972 r.
[Archiwum Państwowe w Opolu, sygn. 45/2926/0/97.5/358]

Bracia Wojciech i Józef Poliwodowie przy wierzchowcach
[Poliwoda W., Wspomnienia 1913-1939, Opole 1974, s. 154]

CMENTARZE I KAPLICZKI WÓJTOWEJ WSI

Zabytki sakralne możemy uznać za świadectwa historii danej miejscowości. Idąc ich śladem poznamy nie tylko historię ogólną miejscowości, ale także historię poszczególnych rodzin. W Wójtowej Wsi organizowane są nawet spacer, których trasę wyznaczają właśnie zabytki sakralne.

Spacer te rozpoczynają się nie bez powodu na cmentarzu przy ul. Wyszomirskiego, w którego centrum stoi wysoka murowana kapliczka z niszami, powstała na początku XIX w. Na szczycie kapliczki znajduje się krzyż, przypominający kształtem krzyż choleryczny. Modlitwy pod tym krzyżem, jak wierzą, chroniły wieś przed zarazą i cholera. W rejencji opolskiej w latach 1831-1833 na cholerę zachorowało 3649 osób, z czego ponad 2,5 tys. zmarło.

Przy wejściu na teren cmentarza od strony ul. Wyszomirskiego stoi pomnik ofiar I wojny światowej, który został zniszczony po zakończeniu II wojny światowej - dwie tablice z nazwiskami poległych zatynkowane. W latach 1985-1989 pomnik został w miarę możliwości wyremontowany i wzbogacony o kolejne dwie tablice z nazwiskami mieszkańców poległych w czasie II wojny światowej. W 1997 r. pomnik znów zdewastowano, ale dzięki inicjatywie mieszkańców został gruntownie odnowiony w 2020 r.

Przy skrzyżowaniu ul. Wyszomirskiego z ul. Odrodzenia stoi drewniany krzyż, na którym kiedyś widniała postać Matki Boskiej z Dzieciątkiem Jezus

przebita siedmioma strzałami. W 1976 r. drewno trzeba było wymienić, a postać Matki Boskiej zastąpiono postacią ukrzyżowanego Chrystusa.

Skręcając z ul. Odrodzenia w ul. Krapkownicą można zobaczyć w polu kolejny cmentarz. W 1910 r. cmentarz przy ul. Wyszomirskiego okazał się za mały i rozpoczęto poszukiwania działki, która nadawałaby się pod budowę nowego. Na ten cel wyznaczono wówczas działkę przy drodze z Wójtowej Wsi w kierunku Folwarku, korzystnie położoną - najbliższy zlokalizowany dom był oddalony o 50 m, a najbliższa studnia znajdowała się w odległości ok. 130 m od działki.

Wróćmy jednak do centrum Wójtowej Wsi. Przy ul. Kwoczka stoi trzykondygnacyjna kapliczka św. Barbary z dzwonem (sterowanym obecnie mechanicznie), którego bicie wzywa na modlitwę i oznajmia śmierć mieszkańców wioski. Na uwagę zasługuje fakt, że kapliczka ta została wpisana do katalogu zabytków sztuki.

We wspomnianym katalogu uwzględniono również kolejną kapliczkę - św. Jana Nepomucena, patrona powodzi. Usytuowana jest ona bowiem nad rzeczką Olszanką, która podczas wiosennych roztopów zalewała pobliskie gospodarstwa.

Podążając dalej ul. Kwoczka można natrafić na kolejne dwa krzyże: jeden przy domu rodziny Walecko i drugi na końcu wsi. Ten pierwszy został postawiony w 1931 r. w miejscu starego krzyża, który stał tam już ponoć od 1900 r. Na uwagę zasługuje fakt, że widnieją na nim słowa modlitwy w języku polskim. Drugi krzyż, przy skrzyżowaniu ul. Stanisława Wasylewskiego i Jana Kwoczka, jest betonowy i opatrzony napisem w języku niemieckim, który informuje, że postawił go w 1927 r. Józef Baron. Krzyże postawione na początku i końcu wsi wyznaczały jej granice. Ponadto opuszczając teren wioski przystawano przy nich, aby odmówić modlitwę.

Figura św. Barbary w kapliczce przy ul. Kwoczka 15
[fot. Jerzy Stemplewski]

Kapliczka św. Barbary przy ul. Kwoczka 15

[Archiwum Państwowe w Opolu, sygn. 45/3790/2/2.1/111/-/52]

Krzyż przydrożny przy skrzyżowaniu ul. Stanisława Wasylewskiego i Jana Kwoczka

[Archiwum Państwowe w Opolu, sygn. 45/3790/2/2.1/111/-/61]

Kapliczka na cmentarzu przy ul. Wyszomirskiego

[Archiwum Państwowe w Opolu, sygn. 45/3790/2/2.1/111/-/14]

Krzyż przy ul. Kwoczka 71

[Archiwum Państwowe w Opolu, sygn. 45/3790/2/2.1/111/-/58]

Kapliczka św. Jana Nepomucena przy ul. Kwoczka 41

[Archiwum Państwowe w Opolu, sygn. 45/3790/2/2.1/111/-/57]

Krzyż przy skrzyżowaniu ul. Wyszomirskiego i ul. Odrodzenia

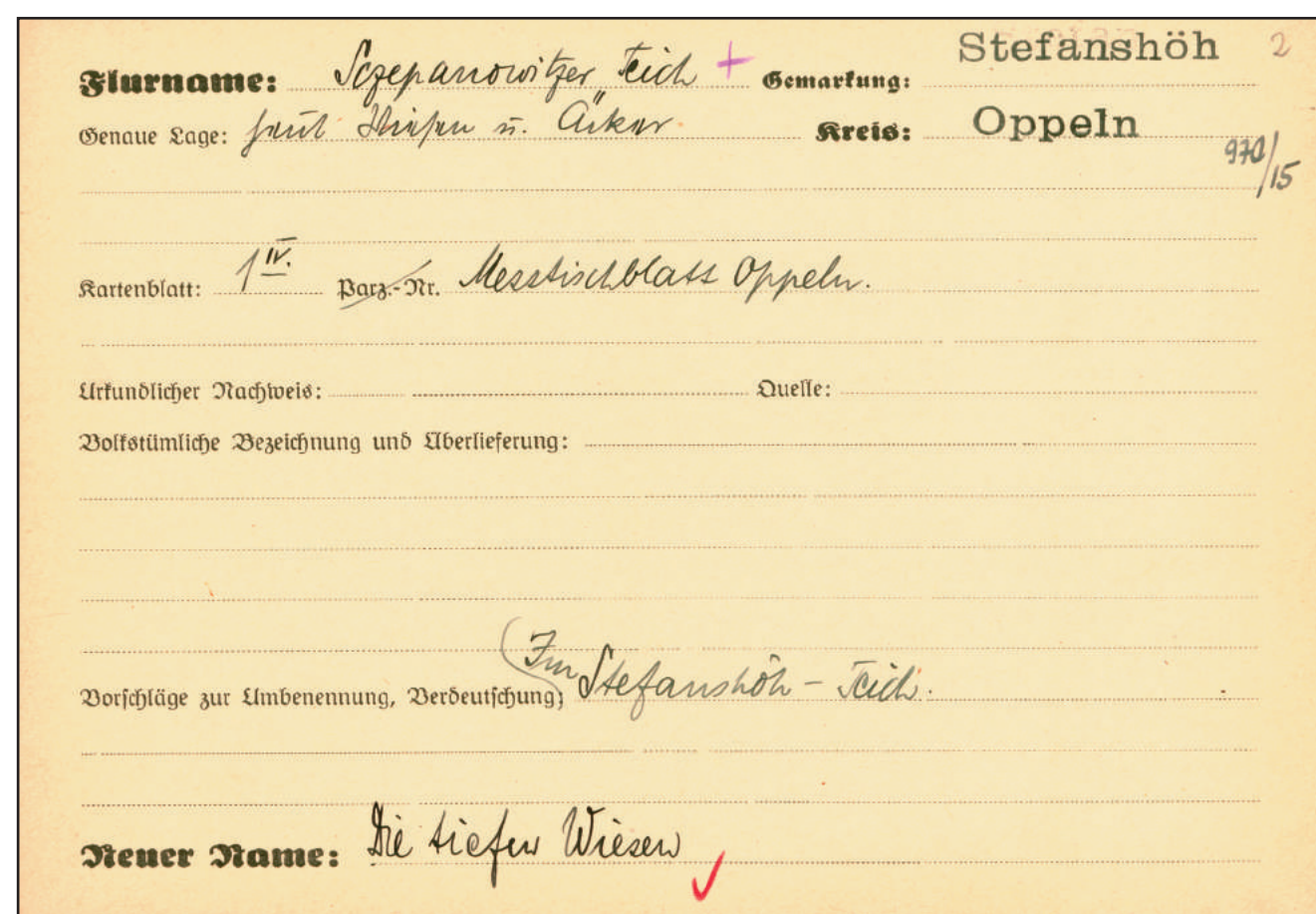
[Archiwum Państwowe w Opolu, sygn. 45/3790/2/2.1/111/-/51]

SZCZEPANOWICE

W 1928 r. w „Oppelner Zeitung” ukazał się artykuł *Szczepanowitz vor vierhundert Jahren* (Szczepanowice przed 400 laty), w którym wymieniono imiona rolników mieszkających w tej miejscowości w 1. połowie XVI wieku. Byli to: sołtys **Andreas Rzepka**, **Blasius Rzepka**, **Johann Ostras**, **Kaspar Suchy** i wdowa **Barbara Suchanek**.

W spisie alfabetycznym autorstwa Johanna Georga Knie dzisiejsza dzielnica Opola występuje pod nazwami „Szczepanowitz, Szczepanowice”. Historyk podaje, że nazwę miejscowości zapisano w 1295 r. jako „Schepanowitz”, a w 1532 r. „Szczepanowitz”. W 1830 r. mieszkały tutaj 193 osoby w 23 domach, a tylko 8 mieszkańców było katolikami. Katolicy podlegali pod parafię św. Krzyża w Opolu, zaś ewangelicy mieli swój kościół w dalekim Pokoju.

Szczepanowickie dzieci uczęszczały do szkoły katolickiej w Wójtowej Wsi. W swoich zapiskach Knie wspomina, że w 1778 r. w Szczepanowicach powstała szkoła ewangelicka. Na wschodnim krańcu miejscowości pręźnie działała cegielnia, ale i tak głównym źródłem utrzymania ludności było rolnictwo. W *Pogwarkach opolskich* Szymona Koszyka mieszkańcy Szczepanowic określani są jako

Karta z kartoteki nazw topograficznych Szczepanowicz z I połowy XX w.

[Archiwum Państwowe w Opolu, sygn. 45/51/0/2.12/1038]

„sałacio”rze”, ponieważ mieszkało tam wielu rolników uprawiających warzywa.

Na terenie Szczepanowic znajdował się też duży staw (der große Szczepanowitz Teich), który do XX w. był największym zbiornikiem wodnym w okolicach Opola. Co ciekawe - historyk J. G. Knie nadmienia, że był on co 3 lata nawadniany. Może też z tego powodu zbiornik ten został w latach 1936-1941 osuszony i w większości pokryty łąkami. W kartotece nazw topograficznych z miejscowości Szczepanowice uwzględniono też nową nazwę tego obszaru - „Die tiefen Wiesen” (głębokie łąki).

W 1930 r. w Szczepanowicach powstało Męskie Koło Śpiewacze (Männer-Gesangsverein), które świętowało swoją rocznicę istnienia w restauracji W. Pawlika. Zaś w 1958 r. przy ul. Stawowej 10 powstał Ludowy Klub Sportowy „Comet”.

W 1936 r. Szczepanowice zostały włączone do Opola, a od 2012 r. wraz z Wójtową Wsią tworzą dzielnicę Opola.

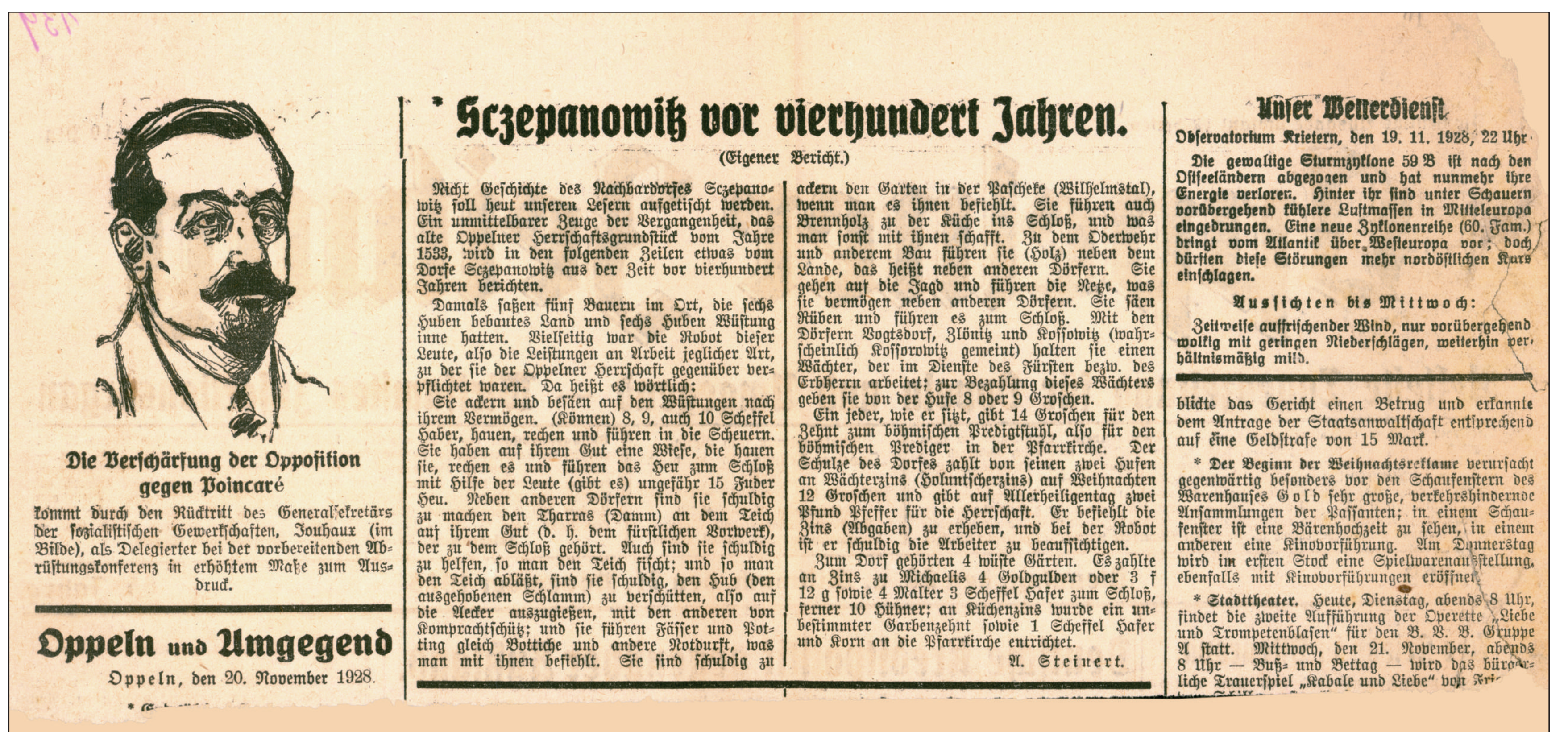
Plan Szczepanowicz z lat 1841-1858, na którym zaznaczono szczepanowicki staw

[Archiwum Państwowe w Opolu, sygn. 45/1191/0/20/202]

Zaproszenie na uroczystość rocznicy powstania Męskiego Koła Śpiewaczego 19.04.1931 r.

[Archiwum Państwowe w Opolu, sygn. 45/3212/0/508]

Artykuł z „Oppelner Zeitung” z 1928 r.

[Archiwum Państwowe w Opolu, sygn. 45/3212/0/508]

KOŚCIÓŁ ŚW. JÓZEFA W SZCZEPANOWICACH

Najstarsi mieszkańcy Wójtowej Wsi i Szczepanowic pamiętają jeszcze czasy, kiedy na mszę świętą chodziło się do kościoła pw. św. Krzyża w Opolu.

To właśnie dzięki inicjatywie ówczesnego proboszcza tejże parafii, ks. prałata Józefa Kubisa, wybudowano kościół św. Józefa w Szczepanowicach. Projekt budowy kościoła dla Wójtowej Wsi i Szczepanowic został już uwzględniony w programie natychmiastowym (niem. Sofortprogramm) na rok 1927, w którym dofinansowanie do budowy kościoła w Wójtowej Wsi miało wynieść 30 000 RM (niem. Reichsmark).

W piśmie z dnia 26.07.1927 r. uznano, że kwota ta będzie niewystarczająca i należy ją zwiększyć do 100 000 RM, a pod koniec roku wnioskowano już o kwotę 130 000 RM. Postulowano wówczas, aby wspomnianą kwotę wydać jeszcze w tym samym roku obrachunkowym na materiały budowlane i przygotowanie terenu pod budowę.

Świątynię zaprojektował architekt Kickton z Poczdamu, a już wiosną 1928 r. rozpoczęła się budowa, którą nadzorował radca budowlany Mokros z Opolu.

Jak ważna była nowa świątynia dla okolicznej ludności, okazało się podczas uroczystości wmurowania kamienia węgielnego 28.10.1928 r., której przewodniczył ks. prałat Józef Kubis. Szacowano bowiem, że w obrzędach wzięło udział ok. 3000 osób z Wójtowej Wsi, Szczepanowic, Winowa, Chmielowic, a także z samego Opolu.

W trakcie uroczystości odczytano i podpisano spisany na pergaminie dokument założycielski, który włożono do miedzianej skrzynki, zalutowano, wpuszczono do ściany tylnej budynku i zamknięto marmurową tablicą.

Prace budowlane zakończyły się we wrześniu 1929 r., a już 6.10.1929 r., w słoneczną niedzielę, krótko po godz. 6 rano odbyła się uroczysta ceremonia poświęcenia nowego kościoła, którą odprawił 70-letni wówczas biskup ordynariusz diecezji wrocławskiej, ks. kardynał Adolf Bertram. Zaś o godz. 9:30 (do dziś o tej godzinie odbywa się msza św. niedzielna) odbyła się dziękczynna msza św. pokon-

Kościół św. Józefa w Opolu-Szczepanowicach w 1929 r.

[Zdjęcie z broszurki wydanej z okazji 90-lecia kościoła]

sekracyjna, którą odprawili ks. kardynał Bertram, kuratus Tokarz i kuratus Jendrissek. W artykule, który ukazał się 7.10.1929 r. w „Oppelner Zeitung”, podkreślano, że tłumy wystrojonych ludzi spieszyły do nowego kościoła, który wyróżniał się na tle winowskich wzgórz.

Pierwszym proboszczem parafii św. Józefa został ks. Karol Tokarz, który początkowo wynajmował mieszkanie w pobliżu kościoła - dopiero 16.06.1931 r. wyrażono zgodę na zakup działek pod plebanie i ogród. Proboszcz angażował mieszkańców w życie parafii - organizował pielgrzymki na Górę Św. Anny, a corocznie na początku września świętowano „Dożynki-Żniwniak”.

Funkcję proboszcza kościoła w Szczepanowicach pełnili kolejno:

- ks. Karol Tokarz (1929-1975),
- ks. Hubert Skomudek (1976-1991),
- ks. dr Zygmunt Lubieniecki (1991-2020),
- ks. dr Sławomir Pawiński (od 2020).

Ks. prałat Karol Tokarz

Ks. radca Hubert Skomudek

Ks. prałat Zygmunt
Lubieniecki

Ks. Sławomir Pawiński

Wnętrze kościoła św. Józefa przed remontem

[Ze zbiorów prywatnych M. Blach-Margos]

Dożynki w Wójtowej Wsi w 1931 r.

[Archiwum Państwowe w Opolu, sygn. 45/1/0/2.1/61/538/2]

KS. PRAŁAT ZYGMUNT LUBIENIECKI

Urodził się 16 lutego 1949 roku w Opolu. W domu rodzinnym przy ul. Spychalskiego mieszkał z rodzicami Bronisławą i Janem oraz siostrą Alicją. Po ukończeniu Szkoły Podstawowej nr 8 w Opolu uczęszczał do Technikum Materiałów Wiążących w Opolu. W 1967 r. rozpoczął studia filozoficzno-teologiczne w Wyższym Seminarium Duchownym Śląska Opolskiego w Nysie-Opolu, które ukończył w 1974 r., ze względu na przerwę w latach 1968-1970 (zasadnicza służba wojskowa w Bartoszycach koło Olsztyna).

Święcenia kapłańskie w katedrze opolskiej przyjął z rąk księdza biskupa Franciszka Jopa 28 kwietnia 1978 roku. Był wikariuszem i duszpasterzem akademickim w parafiach: św. Franciszka w Zabrze (1974-1976), św. Michała Archanioła w Gliwicach (1976-1980) oraz Najświętszego Serca Pana Jezusa w Raciborzu (1980-1982). W latach 1982-1991 był proboszczem w parafii św. Bartłomieja w Jarnołtówku. W tym okresie organizował już mecze piłkarskie, w których sam brał udział.

W 1991 r. został proboszczem w parafii św. Józefa w Opolu-Szczepanowicach i Diecezjalnym Duszpasterzem Sportu i Kultury Zdrowotnej, czyli Kapelanem Sportu. Chyba każdy, kto zna ks. prałata wie,

Opolskie kolędowanie w Szczepanowickim Betlejem
[fot. Jerzy Stemplewski]

że jest wielkim miłośnikiem sportu, a w szczególności piłki nożnej.

Oprócz tego opolanie znają ks. Lubienieckiego jako „orędownika bezdomnych i opiekuna najłabszych”, który od 1994 r. organizował Wigilię dla osób samotnych i bezdomnych.

Od 1998 r. parafia św. Józefa zwana jest Opolskim Betlejem - w grudniu na placu pod plebanią budowana jest jedyna w swoim rodzaju szopka bożonarodzeniowa. W drugi dzień świąt opolanie i goście gromadzą się przy szopce na wspólnym kolędowaniu.

W okresie Bożego Narodzenia ks. prałat organizował także spotkania opłatkowe ludzi sportu, podczas którego kibice, trenerzy, zawodnicy i działacze sportowi spotykali się przy szczepanowickiej szopce na tradycyjnym kolędowaniu.

Za swą działalność charytatywną otrzymał wiele nagród i wyróżnień.

W 2020 r. ksiądz dr Lubieniecki przeszedł na emeryturę, ale nadal bierze aktywny udział w życiu szczepanowickiego kościoła i utrzymuje kontakt z parafianami.

Ks. prałat Zygmunt Lubieniecki
[Archiwum Państwowe w Opolu, sygn. 45/3790/0/2.1/11/-/4]

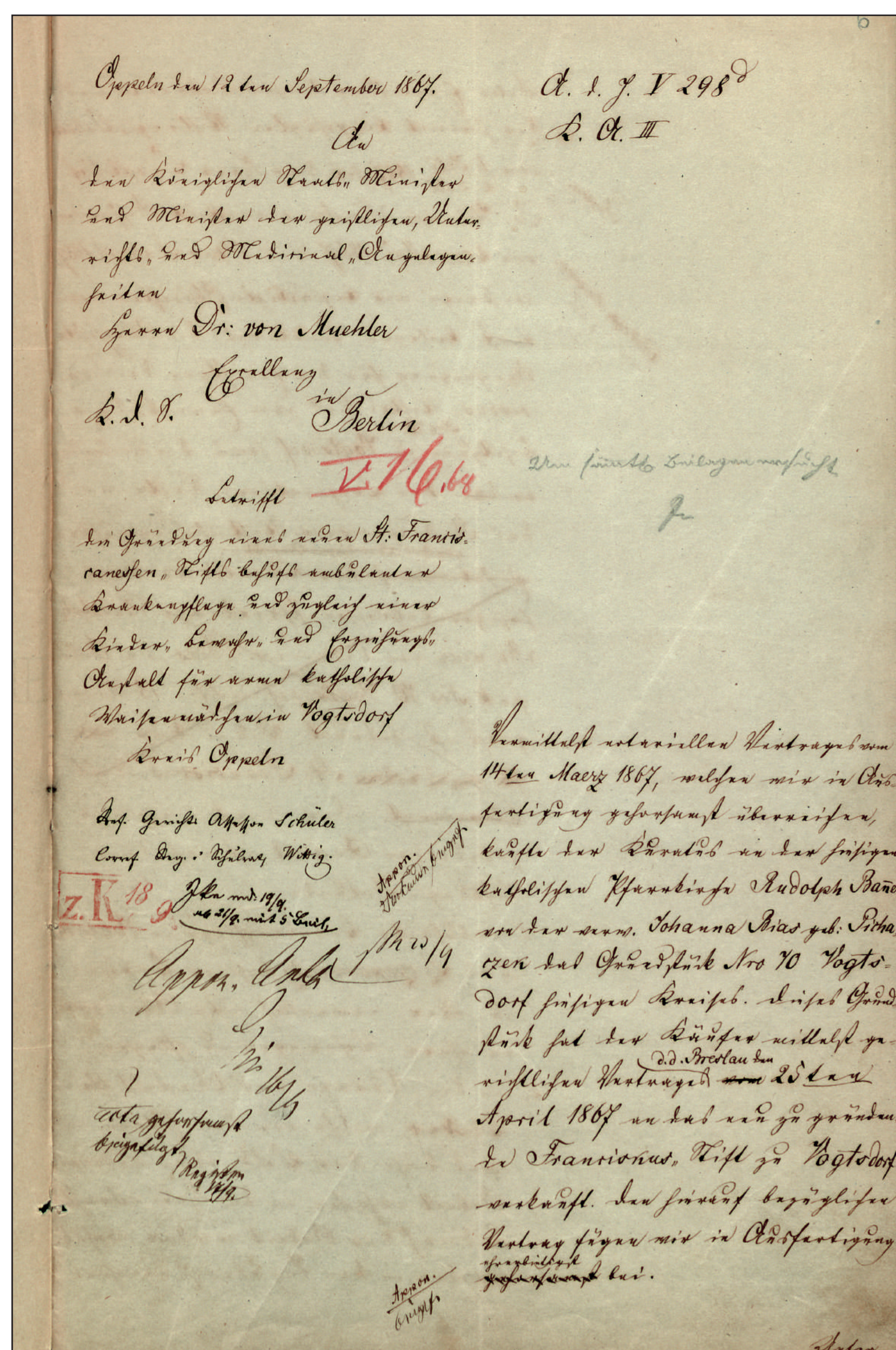
Szczepanowicki św. Mikołaj odwiedza ZOL
[fot. Jerzy Stemplewski]

ZAKŁAD OPIEKUŃCZO-LECZNICZY

Prowadzony przez siostry franciszkanki zakład w Opolu-Szczepanowicach jest instytucją, z którą życie mieszkańców wiąże się od ponad 150 lat. To tu w pięknym ogrodzie spacerowały dzieci po katechezie, to tu zatrzymywała się - i zatrzymuje się do dziś - procesja Bożego Ciała, ale to też tu odwiedzamy naszych kochanych dziadków i chorych.

Jednak aby poznać całą historię tego miejsca, musimy przenieść się aż do roku 1867, a dokładnie do dnia 14 marca 1867 r., kiedy to kuratus Rudolf Banner kupił od wdowy Johanny Bias z domu Pichaczek działkę nr 70 w Wójtowej Wsi i sprzedał ją ponownie - zgodnie z umową z dnia 25 kwietnia 1867 r. - mającemu tutaj powstać Instytutowi św. Franciszka (St. Franciskus-Stift).

Zgodnie ze swoim testamentem z dnia 19 maja 1869 r. i aktem darowizny z dnia 19 marca 1874 r. wdowa Johanna Bias zapisała Instytutowi św. Franciszka kwotę 3224,76 talarów.

Pismo z dnia 12 września 1867 r. dot. założenia Instytutu św. Franciszka

[Archiwum Państwowe w Opolu, sygn. 45/1191/0/3/170]

Zakład Opiekuńczo-Leczniczy w Szczepanowicach

[fot. Jerzy Stemplewski]

Instytucji wyznaczono następujące cele:

1. Opieka ambulatoryjna nad chorymi z Wójtowej Wsi i Szczepanowic - opieka nad starymi wyuczniakami (emerytowanymi gospodarzami, którzy przekazali gospodarstwo w zamian za dożywotnie utrzymanie) w ich domach.
 2. Opieka nad dziećmi rolników, którzy za dnia będą pracować w polu lub wykonywać inną pracę. Wieczorem dzieci będą wracały do rodziców.
 3. Opieka nad katolickimi sierotami (dziewczynkami) i ich wychowanie - jeżeli pozwolą na to środki.
- Z dniem 14 grudnia 1867 r. Dom św. Franciszka stał się oficjalnie uznaną instytucją, w której pracowały dwie siostry z zakonu św. Franciszka w St. Mauritz koło Münster (Schwestern des hl. Franciscus vom Mutterhause St. Mauritz bei Münster): siostra Gilla Gnotek jako przełożona i siostra Wencesłaja Radlik. Kuratorem zaś został wspomniany wcześniej Rudolf Banner.

Po pierwszych latach działalności zakład powiększył się i zmienił - dokupiono ziemię i zawieszono czynności związane z wychowaniem sierot. Ówczesna siostra przełożona zdecydowała, że do zakładu będą przyjmowane osoby stare i chore z powiatu po uiszczeniu opłaty, 50 fenigów za dzień. Kwota ta miała pokryć koszty związane z utrzymaniem. W 1930 r. opłata wzrosła do 1,50 RM (Reichsmark) za dzień.

W latach 70. XX w. Zgromadzenie Sióstr Pielęgniarek wg. III Reguły św. Franciszka prowadziło zakład (w tym czasie Dom Pomocy Społecznej „Caritas”) przy ul. Prószkowskiej 72 już od ponad 100 lat. W celu zapewnienia swoim pensjonariuszom - w 1973 r. było ich 60 - jak najlepszych warunków, siostry prowadziły gospodarstwo. Co więcej - posiadały wszystkie maszyny rolnicze

przystosowane dla 2 koni, aby móc uprawiać przyległą do zakładu ziemię.

W latach 90. dom przeznaczony był dla osób przewlekle chorych, dorosłych obojga płci, niewymagających leczenia szpitalnego, u których starość, przewlekła choroba lub ciężkie kalectwo spowodowały konieczność zapewnienia im ogólnej opieki.

Mimo iż siostry dbały o budynek i jego otoczenie, zakład wymagał wówczas remontu. Ponieważ nie udało się zrealizować tego przedsięwzięcia, podjęto decyzję o budowie nowego domu. Wmurowanie kamienia węgielnego i poświęcenie placu budowy pod nowy zakład, którego budowa finansowana była przez Prowincję Amerykańską, odbyło się 29 czerwca 2004 r. Pod koniec 2005 r. poświęcono nowo wybudowany dom.

Dom Sióstr Franciszkanek Szpitalnych

[fot. Jerzy Stemplewski]

SZKOŁA PODSTAWOWA W SZCZEPANOWICACH

Istnienie w Szczepanowicach szkoły ewangelickiej, o której pisze J.G. Knie w swoim alfabetycznym spisie miejscowości, nie jest potwierdzone. Dzieci ze Szczepanowic do 1905 r. uczęszczały do szkoły w Wójtowej Wsi, w tym roku powstała bowiem szkoła w Szczepanowicach.

W 1912 r. w ramach wizytacji lekarza powiatowego stwierdzono kilka niedociągnięć w szkole, dotyczących np. pieców w klasie IV i mieszkania jednego z nauczycieli.

W 1923 r. przedstawiciel Związku Szkolnego (niem. Schulverbandvorsteher) zwrócił się do Starostwa Powiatowego w Opolu o weryfikację wniosku o dofinansowanie remontu szkoły. Gmina Szczepanowice była bowiem zadłużona, a w samej gminie mieszkali głównie robotnicy, urzędnicy niższego szczebla oraz drobni przedsiębiorcy i rolnicy, których zarobki - w związku ze wzrostem cen - były bardzo niskie.

W 1931 r. wnioskowano o środki na budowę nowej szkoły, ponieważ sale lekcyjne były bardzo małe, ławek było tyle, że stały także blisko okien i pieców, a dzieci mogły przemieszczać się jedynie wąskim przejściem. Sala, w której uczyły się starsze dzieci, położona była przy ruchliwej ulicy, a gwar i ruch zakłócały lekcje do tego

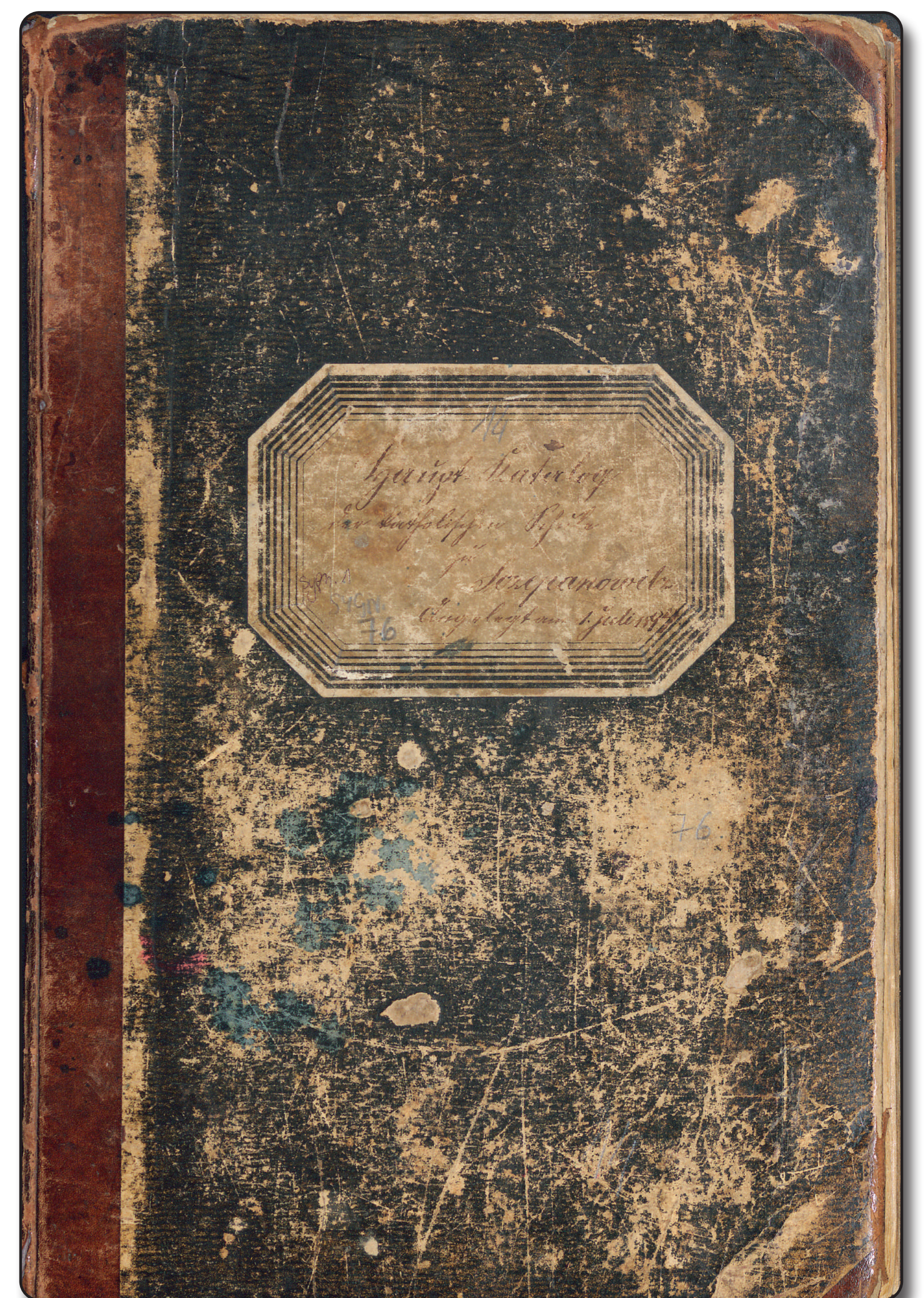
stopnia, że trzeba było je przerywać. Co więcej, brak też było podwórka szkolnego, na którym dzieci mogłyby się bawić w czasie przerw - z podwórza korzystał też dyrektor szkoły i przechowywał na nim obornik, który w lecie brzydko pachniał.

W 1932 r. w szczepanowickiej szkole zwolniła się posada nauczyciela, o którą zabiegało wiele wykwalifikowanych osób, m.in. Richard Ploch, który kładł nacisk na zajęcia sportowe i techniczne.

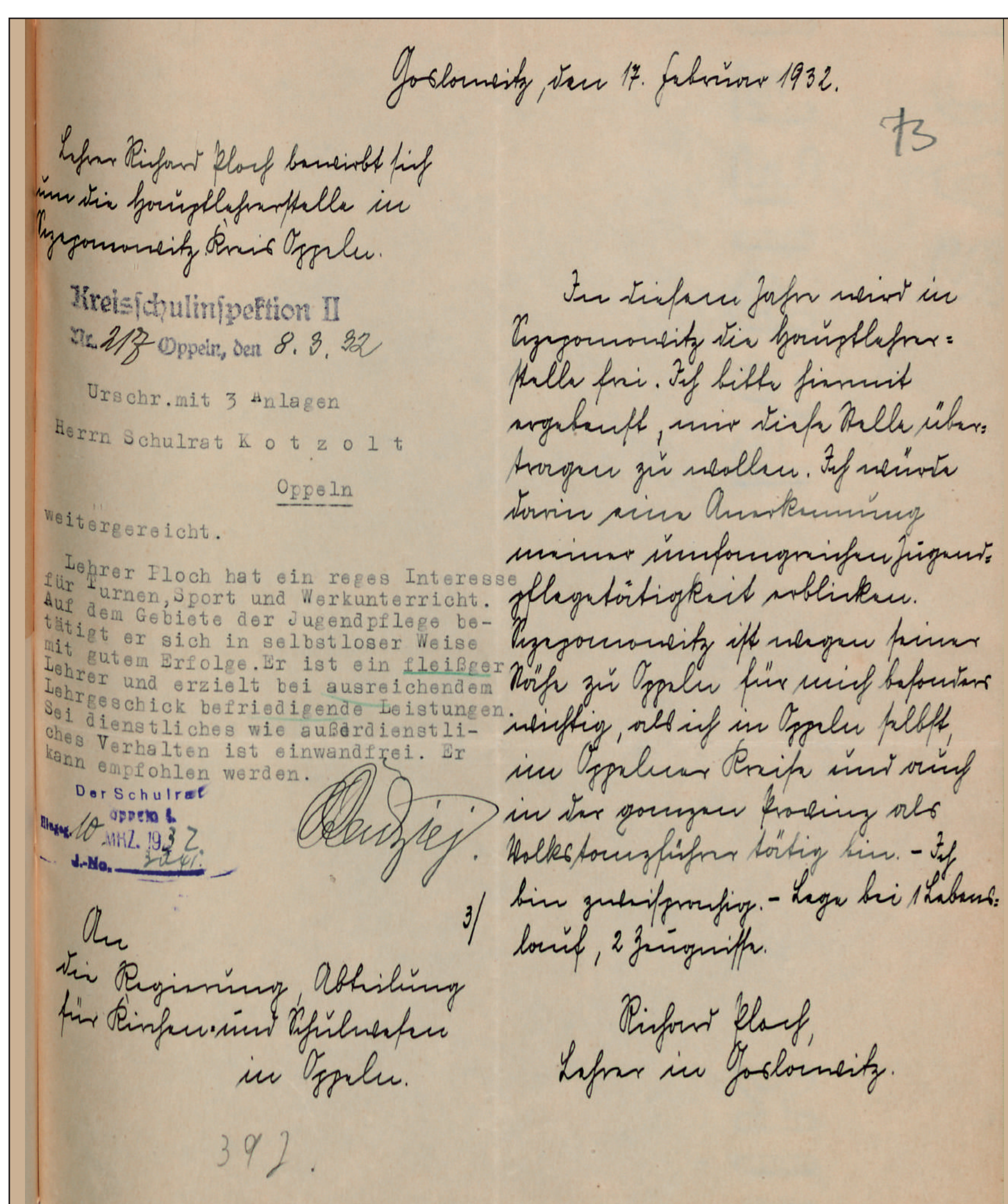
Rok później podjęto decyzję o rozbudowie szkoły, dotychczas bowiem funkcjonowały tylko 4 sale lekcyjne, w których musiało uczyć się 5 klas, a okazało się, że od 1.04.1934 r. niezbędne będzie 6 sal lekcyjnych. Jednocześnie postanowiono rozbudować mieszkania nauczycieli: Stellmacha (wyprowadził się do nowego domu) i Kielpńskiego (zgodził się na przeprowadzkę).

Uczniowie korzystali z tego budynku prawdopodobnie do 1959 r. Wraz z rozpoczęciem nowego roku szkolnego (1.09.1959 r.) nauka odbywała się w nowym budynku szkolnym przy ul. Wróblewskiego 7, a o jego otoczenie zadbał sam uczeń, który sadził drzewa, krzewy i kwiaty. Podobnie jak w przypadku szkoły w Wójtowej Wsi, tak i tu (do 1996 r.) uczniowie klas I-III uczyli się w tzw. „starej szkole”.

Podczas uroczystości nadania szkole imienia Henryka Sienkiewicza, która odbyła się w 123. rocznicę urodzin pisarza (5.05.1969 r.), odsłonięto także tablicę pamiątkową poświęconą patronowi.

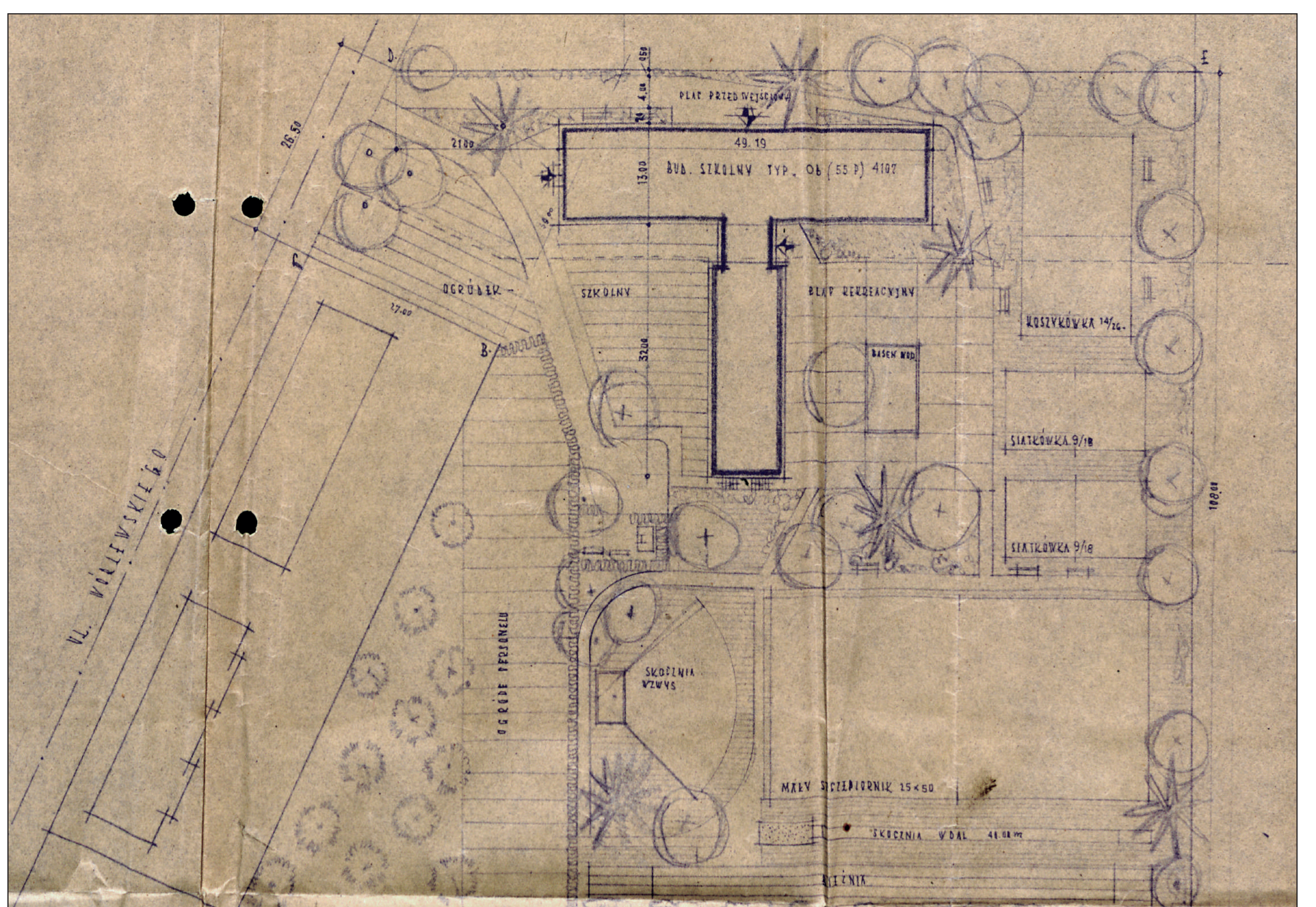

Katalog główny Szkoły Podstawowej w Szczepanowicach z lat 1894-1944 [Archiwum Państwowe w Opolu, sygn. 45/3451/0/-/1]

Podanie Richarda Plocha z dnia 17 lutego 1932 r. o przyjęcie na stanowisko nauczyciela w szkole w Szczepanowicach

[Archiwum Państwowe w Opolu, sygn. 45/1191/0/3/3757]

Szkie lokalizacyjny szkoły w Szczepanowicach z 1957 r.

[Archiwum Państwowe w Opolu, sygn. 45/224/0/67.1/6600]

OCHOTNICZA STRAŻ POŻARNA

Aby zapewnić ochronę przeciwpożarową, prawie w każdej miejscowości Królestwa Pruskiego funkcjonowały tzw. związki sikawkowe (niem. Spritzenverbände), które powołano na podstawie § 139 niemieckiej ustawy o właściwości organów administracji i sądów administracyjnych z 1 sierpnia 1883 r. Ochotnicze straże pożarne powstały zaś na podwalinach tychże związków.

W 1927 r. Ochotnicza Straż Pożarna w Szczepanowicach dołączyła do Powiatowego Związku Straży Pożarnych w Opolu Miasto i Wieś (niem. Kreis-Feuerwehr-Verband Oppeln Stadt und Land).

Z materiałów archiwalnych wynika jednak, że OSP w Szczepanowicach powstała w 1925 r. Na jej przewodniczącego wybrano wówczas naczelnika gminy Langoscha, który dowodził początkowo 30-osobową grupą. W piśmie z dnia 04.06.1925 r. wspomniano również, że rada gminy uwzględniła w budżecie na 1925 r. 1000 marek na zakup sikawek i pozostałego wyposażenia dla straży.

W późniejszych latach do Starostwa Powiatowego w Opolu wpływały pisma z prośbą o zamówienie dodatkowego sprzętu dla OSP Szczepanowice, co wskazuje na prężne działanie tejże jednostki. Potrzebne też było miejsce, w którym jednostka mogłaby przechowywać sprzęt, co wynika z pisma z dnia 02.09.1927 r. Do Starostwa zgłosił się naczelnik gminy Szczepanowice i oznajmił, że sikawka gminy była przechowywana dotychczas w remizie, w której teraz stoją pojazdy. Z tego też powodu sikawka leżała na podwórku, co świadczy o tym, jak konieczna była rozbudowa remizy. W 1929 r.

OSP Szczepanowice pilnująca Szczepanowickiego Betlejem
[fot. Jerzy Stemplewski]

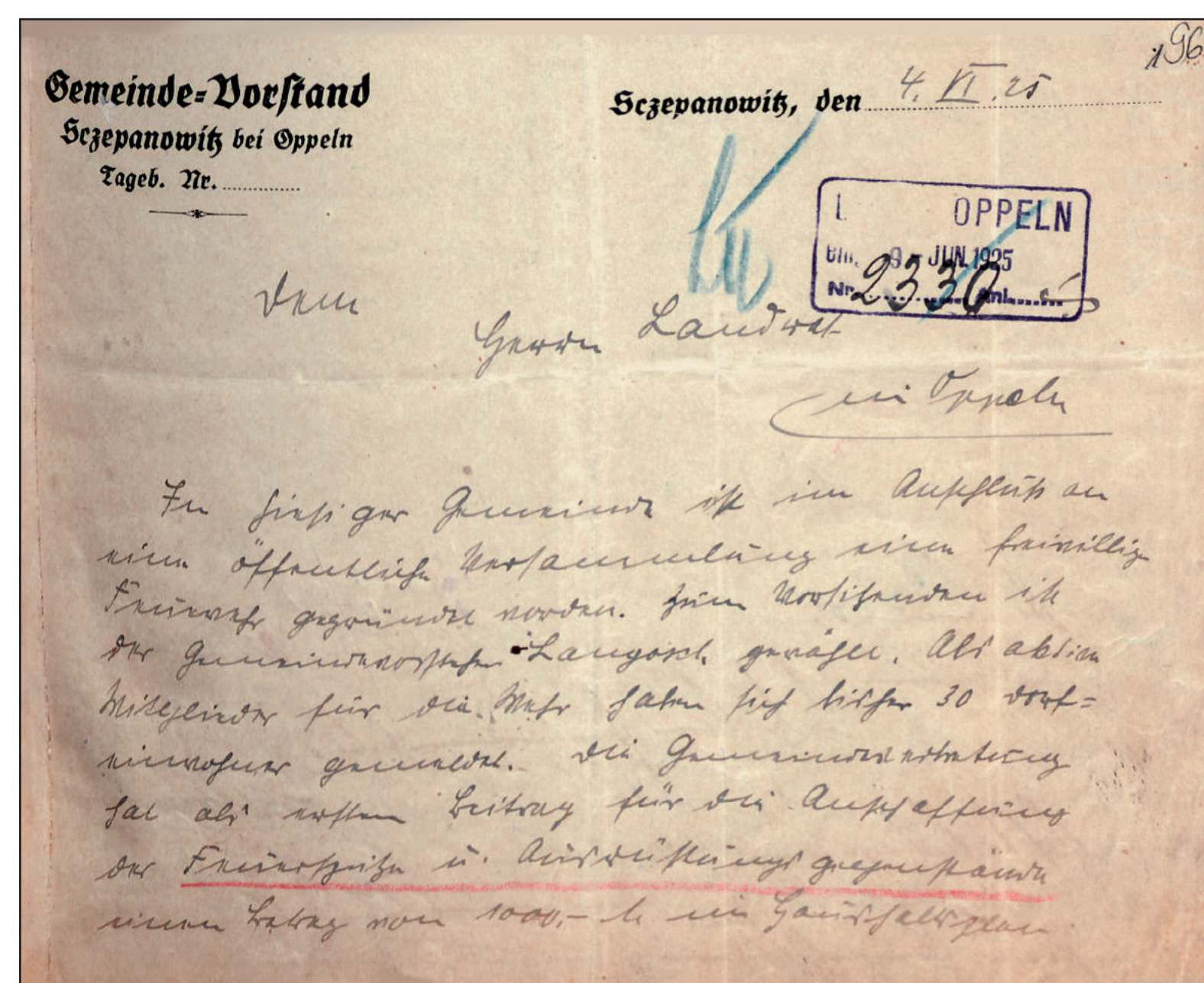
rozpoczęto budowę składu dla OSP. Rok później wnioskowano o dofinansowanie zakupionego samochodu węzowego. Liczba strażaków należących do jednostki stale rosła - OSP Szczepanowice liczyło w 1934 r. 79, a w 1935 r. 95 osób.

Działalność OSP wznowiono po II wojnie światowej. Jednostka posiadała wówczas samochód GM STAR 25 oraz motopompy. W latach 70. XX w. Komendant Wojewódzkiej Straży Pożarnych wyposażył jednostkę ze Szczepanowic w nowy samochód i sprzęt, honorując tym samym jej zaangażowanie w ciągłą walkę z żywiołem.

Podczas powodzi w 1997 r. jednostka OSP Szczepanowice czynnie brała udział w ewakuacji ludności

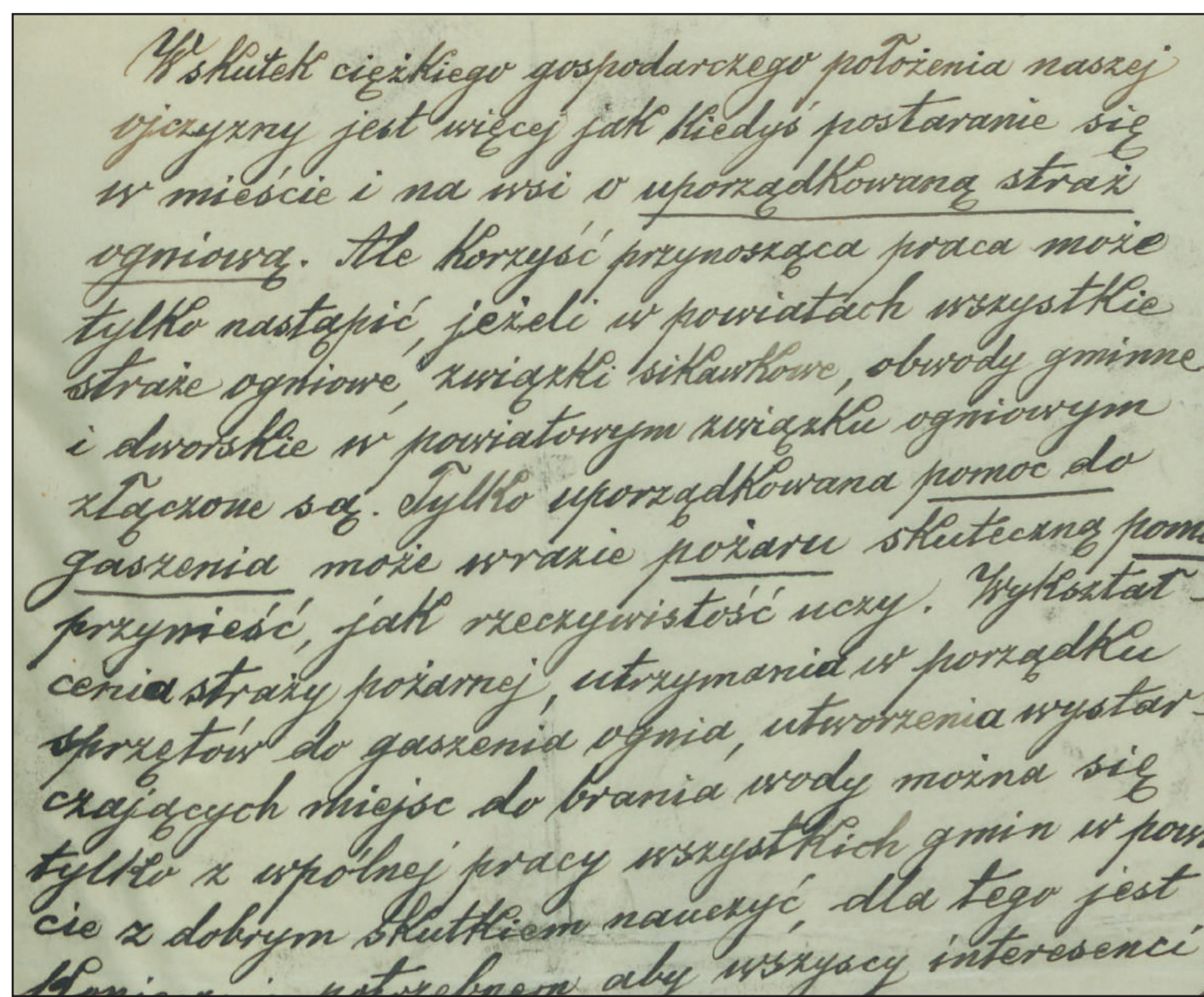
i akcjach ratunkowych. Woda nie oszczędziła też siedziby OSP przy ul. Stawowej, która była zainstalowana na wysokości ok. 1 m. Jednak dzięki wspólnej pracy i wsparciu finansowemu szybko uporządkowano budynek i przyległy teren. W 2016 r. rozpoczęła się przebudowa remizy strażackiej, którą pomimo problemów zakończono w 2019 r.

Ochotnicza Straż Pożarna w Szczepanowicach jest częścią wspólnoty, która nie tylko pomaga w nagłych wypadkach, ale także wspiera i dba o dobro mieszkańców na co dzień. To strażacy z OSP kierują ruchem podczas procesji Bożego Ciała, to oni dbają o bezpieczeństwo podczas festynów, dożynek i innych imprez.

Pismo do Starostwa Powiatowego w Opolu z 1925 r. informujące o utworzeniu Ochotniczej Straży Pożarnej w Szczepanowicach

[Archiwum Państwowe w Opolu, sygn. 45/2/0/11.8/1119]

Pismo podkreślające korzyści z działalności ochotniczych straży pożarnych

[Archiwum Państwowe w Opolu, sygn. 45/2/0/11.8/1113]

Wóz OSP Szczepanowice w korowodzie dożynekowym w 2007 r.

[fot. Jerzy Stemplewski]